

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOĞAL AFETLERDE SOSYAL ÇALIŞMACININ
GÖREVLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

NIHAL GÜLELÇİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İSTANBUL, 2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOĞAL AFETLERDE SOSYAL ÇALIŞMACININ
GÖREVLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

NIHAL GÜLELÇİN

Tez Danışmanı
Prof.Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İSTANBUL, 2020

ÖZET

DOĞAL AFETLERDE SOSYAL ÇALIŞMACININ GÖREVLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

Afetler oluştuğu bölgedeki toplumu olumsuz etkiler ve yaşam koşullarını en alt seviyeye indirir. Tarihin her döneminde karşımıza çıkan afetler doğa kaynaklı olduğu gibi insan kaynaklıda olabilir. Toplum afetlerle baş edebilmek için çeşitli politikalar geliştirir. Ülkemizde afet çalışmaları afet öncesi, sırası ve sonrası olarak uygulanır. Fakat yapılan çalışmaların çoğu afet sonrasına odaklanmıştır. Oysa afet öncesi alınacak önlemler birçok sorunu daha yaşanmadan ortadan kaldırmak konusunda kolaylık sağlayacaktır. Afet öncesi çalışmaları, geniş bir perspektiften değerlendirmek ve birçok bilim dalının ortak paydada buluşmasını sağlamak gerekir. Ancak bu şekilde bir doğa olayının afete dönüşmesi engellenebilir. Yeni kanun düzenlemeleri, yerel yönetimlerin denetimlerle güvensiz yapı stokunun değiştirmesi, işinin ehli ve eğitimli inşaat sektörüyle daha düzenli ve güvenli yapılar ve beklide en önemli kısmı bilinçli ve afetler konusunda eğitilmiş bir toplumla zararı en aza indirgeyebiliriz.

Afet sonrası yapılan yardımlar kişilere bahşedilen bir zorunluluk gibi değil insani yaşam şartlarını devam ettirebilecekleri, afetten önceki yaşamlarına yakın veya daha iyi şartları sağlamayı amaçlamak gerekir. Bu çalışmada afet kavramını, afetle ilgili yasal düzenlemeleri ve afetlerde sosyal çalışmacının ve sosyal hizmetlerin önemine bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Çalışmacı, Afet, Deprem, Sosyal Hizmet, Afet Yönetimi, Yardım

ABSTRACT

ASSESSMENT OF SOCIAL WORKER TASKS IN NATURAL DISASTERS

Disasters adversely affect the society in the region and minimize the living conditions. Disasters that occur in every period of history can be human as well as nature. Society is developing various policies to deal with disasters. In our country, disaster studies are implemented before, during and after the disaster. However, most of the work has focused on post-disaster. However, pre-disaster measures will help alleviate many problems before they occur. It is necessary to evaluate pre-disaster studies from a broad perspective and to ensure that many disciplines meet in a common place. Only in this way can a natural event be turned into disaster. It can minimize the damage caused by the new regulations, change the stock of insecure buildings by local authorities, more organized and safer structures with a skilled and educated construction sector, and possibly the most important part of a conscious and educated society about disasters.

Post-disaster relief is not an obligation granted to individuals, but rather aims to provide conditions that are close to or better than their pre-disaster life in which they can maintain human living conditions. In this study, the concept of disaster, legal regulations related to disaster and the importance of social worker and social services in disasters are given information.

Keywords: Social Worker , Social Service, Disaster, Earthquake, Assistance, Disaster Management

TEŞEKKÜR

Afetlere ve Sosyal Hizmetler alanındaki uygulamalarına yönelik çalışmaları içeren bu konuyu çalıŐmama fırsat veren ve Sosyal Hizmet alanına gÖnöl vermeme neden olan çok kıymetli hocam Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU'NA teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Ayrıca her alanda desteklediği gibi bu konuda benden desteğini hiç esirgemeyen başta anneannem Tőrkan ASLAN, annem Elif GÖMÜŐBAŐ, babam İbrahim GÖMÜŐBAŐ, eŐim Serdar GÖLELİN ve kıymetli ailemin diğer fertlerine teşekkür ederim.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığımı beyan ederim

13.03.2020

Nihal GÜLELÇİN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTARCT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
2.GEREÇ VE YÖNTEM	2
2.1. Araştırmanın Konusu	2
2.2. Araştırmanın Önemi	2
2.3. Araştırmanın Amacı	2
2.4. Araştırmanın Yöntemi	2
3.BULGULAR	3
3.1 Afet Kavramı ve Afet Türleri	3
3.2 Afetin Çeşitleri	3
3.3 Doğal Afetler	4
3.3.1. Deprem	4
3.3.2. Sel	6
3.3.3 Çığ	7
3.3.4 Heyelan	8
3.4. İnsan Kaynaklı Afetler	8
3.5. Teknolojik Afetler	8

1.Afetle İlgili Kavramlar	9
1.1.Acil Durum	9
1.2. Kriz	9
1.3. Risk	10
1.4 Tehlike	10
2. Afet Yönetimi	10
2.1. Afet Yönetiminin Aşamaları	12
2.1.1. Hazırlık Aşaması	12
2.1.2. Müdahale Evresi	13
2.1.3. İyileştirme Evresi	13
3.Afetler İle İlgili Yasal Düzenlemeler	14
3.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu	14
3.1.1 Madde 53.	14
3.1.2.Madde 73.	14
3.2. 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu	15
3.3.5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	15
3.3.1 Madde 7. Görev, Yetki ve Sorumluluklar	15
3.4. 5747 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği	15
3.4.1. Madde 6. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezi ve Görevleri ...	15
3.5. 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	16
3.6. 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun.....	16

3.7. 09.06.1958 tarih ve 7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu	16
3.8. 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar Ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun	17
3.9. 4452 Sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu	17
3.10. 586 Sayılı Sivil Savunma Birliklerinin Kurulması Hakkında KHK	17
3.11. 587 Sayılı Zorunlu Deprem Sigortası Hakkında KHK	18
3.12. 96/8716 Sayılı Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği	18
3.12.1 Madde 3.	18
3.12.2. Madde 4.	18
3.13. 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun	18
3.14. 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu	18
3.15. 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	19
3.15.1. Madde 2.	19
AFETLERDE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI	
1. Sosyal Hizmet	20
1.1. Genel Bakış	20
2.Afetlerde Sosyal Hizmet	21
2.1. Doğal Afetlerde Birerlere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları	23
2.2. Doğal Afetlerde Ailelere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları	24

2.3. Doğal Afetlerde Gruplara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları	24
3. Avrupa Birliğinde Afetlerde Sosyal Hizmetler	25
4. Afetlerde Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rolü	26
5. Afetlerde Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri	30
5.1. Kriz Müdahalesi	31
5.2. Güçler Perspektifi	35
6. Afetlerde Psikolojik İlk Yardım	36
7. Afetlerde Gönüllülük ve Sosyal Hizmet.....	40
8. TARTIŞMA	43
9. SONUÇ VE ÖNERİLER	45
KAYNAKLAR	47
EKLER	52
Ek 1. Özgeçmiş	53

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1 :Türkiye Deprem Tehlike Haritası	6
Şekil 2 :1900-2019 Yılları Arası Yaşanan Depremlerin Büyüklük Sıralaması	7
Şekil 3 :1990-2019 Yılları Arası Yaşanan Deprem Sayısı	8
Şekil 4 :2018 Yılı Türkiye’de Kış Mevsiminde Görülen Çığ Afeti Dağılımı	9
Şekil 5 :Türkiye’de Afet Yönetiminde Etkili Kurumlar Şeması	14
Şekil 6 : Psikolojik İlk Yardımın Psikososyal Hizmetler Piramidi	37

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	:	Avrupa Birliği
SHU	:	Sosyal Hizmet Uzmanı
AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
MGM	:	Meteoroloji Genel Müdürlüğü
TDK	:	Türk Dil Kurumu
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
md	:	Madde
SH	:	Sosyal Hizmet
ŞÇ	:	Sosyal Çalışmacı
DASK	:	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
MAG	:	Mahalle Afet Gönüllüleri
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
FEMA	:	Federal Acil Durum Yönetimi Kurumu
NATO	:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
s.	:	Sayfa
vb.	:	Ve benzeri
PİY	:	Psikolojik İlk Yardım

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Dünya var olduğu günden buyana çok çeşitli, beklenmedik doğa olayları meydana gelmiş ve üzerinde yaşayan insanlar tarih boyunca olaylarla ve felaketlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. En beklenmedik zamanlarda, insanlık birçok kez büyük felaketlerle karşı karşıya kalsa da, kümülatif öğrenmelerle, her zaman mücadelenin yeni bir yolunu bir şekilde bulmuştur. Afet biçiminde cereyan eden bu büyük ve çarpıcı gelişmeler ve değişimler, tarihsel süreçte bireyleri, aileleri ve toplumları hatta devlet yapılarını biçimlendirecek etkiler dahi yaratabilmiştir.

Bu süreçte; doğal, insan kaynaklı veya teknolojik olaylara “afet” diyebilmek için, yerel imkânların yetersiz kalması, soysa-kültürel yapının bozulması, birçok insanın hayatlarını eskisi gibi devam ettirememesi gerekir. Bu bakış açısıyla doğaldır ki yıkılan tek bir binayı veya yanan tek bir fabrikayı afet olarak adlandırmak doğru olmayacaktır.

Ülkemiz bulunduğu coğrafi koşullar nedeniyle, sürekli olarak medyada ve gündelik yaşamımızda, birinci derece deprem kuşağında yer aldığımız, her bölgemizde her an 7 şiddetlerinde oldukça güçlü ve yıkıcı depremlerin beklendiği dile getirilmektedir. Nitekim geçtiğimiz on yıllarda, ülkemizin hemen her yerinde şiddetli ve yıkıcı depremler görülerek, büyük yıkımlar ve maddi-manevi kayıplar, kitlesel insan ölümleri yaratmıştır. Örneğin, İstanbul’da 10 Eylül 1509 yılında yaşanan ve “küçük kıyamet” olarak adlandırılan deprem o tarihe kadar yaşanan en yıkıcı deprem olarak tarihsel afet kayıtlarındaki yerini almıştır. Bu büyük yıkımın, 5000’e yakın insanın hayatını kaybetmesi ve binlerce insanın evsiz kalması yaşandığı döneme bakıldığında çok sarsıcı etkiler bıraktığı görülmektedir.

Ülkemiz, yakın tarih bakımında da 1900 yılından itibaren incelendiğinde çok sayıda yıkıcı depremler ve afetleri yaşamıştır. Çok yakın tarihimizde en çok etkileyen depremler, 1999 Gölcük ve Düzce depremleri ile 2011 yılında yaşanan Van depremi, büyük yıkımlar ve kayıplar yaratan en sarsıcı, toplumsal travma yaratan önemli örneklerdendir.

Afetlerin sosyoekonomik zararlara neden olmasında tek suçlu depremler değildir tabii ki. Yeterli kanuni düzenlemelerin olmayışı, denetimsizlik ve bilinçsiz ve duyarsız

toplum, bu yıkıcı etkilerin ve toplumsal travmaların artmasında ana rolü üstlenmektedir. Tabii sadece doğal afetler değil insan kaynaklı afetler konusunda da oldukça riskli bir ülkede yaşamaktayız. Ülkenin bulunduğu siyasi coğrafi konum, çarpık kentleşme, büyük şehirlere olan kontrolsüz göç, komşu ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar ve mülteci sorunu da içinde bulunduğumuz durumu daha da kötüleştirebilmektedir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmada, birinci bölümde afet ve afetle ilgili kavramlara değinilmiştir. İkinci bölümde ise afet yönetimi ve afetlerle ilgili yasal düzenlemeler değerlendirilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise sosyal hizmet mesleği, sosyal çalışmacının sorumlulukları ve afet yönetiminde sosyal çalışmacının yeri değerlendirilmiştir. Bu çalışma, literatür taraması yapılarak yazılı kaynaklar incelenerek, üst düzey soyutlamalara, analiz ve sentezlere ulaşılarak, konuyla ilgili derinlikli ve yeni çözümlere ulaşılabilir hedefiyle hazırlanmıştır.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Konusu

Afetler Türkiye’de olduğu gibi dünyanın birçok yerinde insanların büyük acılar yaşamasına neden olur. Yaşanan bu olaylardan sonra hem bireylerin hem de toplum sosyo-kültürel yapısı bozulur. Afetlerden sonra sadece guruplar veya toplum üzerinde değil, bireylerle de çalışan sosyal çalışmacıların görev ve sorumlulukları ve sosyal hizmet disiplininin önemini değerlendirilmesidir.

2.2. Araştırmanın Önemi

Afet sonrası müdahale ve iyileştirme evresinde toplumun ve bireylerin içinde buldukları kaos ortamını biran önce atlatması ve toplumun normal yaşamına dönmesinde önemli rolü olan sosyal hizmet mesleğinin önemini ve iyileşme sürecindeki gerekliliğini vurgulamaktır.

2.3 Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı ülkenin içinde bulunduğu coğrafi ve siyasi konum nedeniyle maruz kaldığı doğal ve insan kaynaklı afetlerden sonra geliştirilen ve düzenlenen afete yönelik politikaların değerlendirilmesi ve sosyal çalışmacının ve mesleki disiplinin değerlendirilmesi, yapılan uygulamaların incelenmesidir. Temeli insan olan sosyal hizmet mesleği afet sonrası iyileşme evresinde önemli bir noktadadır.

2.4. Araştırmanın Yönetimi

Bu çalışmada; literatür taraması yöntemiyle, doğal afetler ve afet yönetimi konusunda yapılan bilimsel çalışmalar ve afetlerde sosyal hizmet uygulamalarına yönelik ulusal ve uluslararası bilimsel yayınlar incelenmiştir.

3. BULGULAR

3.1 Afet Kavramı ve Afet Türleri

Afetler dar kapsamda bireyi geniş kapsamdaysa toplumu her alanda olumsuz etkileyen doğa veya insan kaynaklı yıkımlardır. Literatürü incelediğimizde afetlerle ilgili birçok tanım karşımıza çıkar. En bilindik afet tanımını ise “Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur” (AFAD,2019) veya “İnsan eliyle önlenemeyen sel, fırtına, deprem, dolu vb. felaketlerin her biri” (Türk Dil Kurumu, 2019).

Afetler, yaygın yıkıma, manevi kayıplara, yaralanmalara ve toplumsal düzenin bozulmasına neden olan afetler; deprem, kasırga, hortum, fırtına, sel, volkanik patlama, orman yangını, çığ düşmesi gibi doğal; nükleer kazalar, kimyasal kirlilik gibi teknolojik ya da ulaşım kazaları, endüstriyel kazalar, yapı çökmeleri gibi insani kusur kaynaklı olabilmektedir. Bunların yanı sıra, terör, savaş gibi şiddet olayları da afet kapsamında değerlendirilmektedir.

Afet, “ekolojik dengeyi bozarak, can ve mal kaybıyla, toplumun olağan hayatını ortadan kaldıran, onun uyum sağlama ve yanıt verme kapasitesini aşarak, dış yardıma gereksinim doğuran ani olay” biçiminde tanımlanmaktadır (Akdur 2001: 25). Afetten etkilenen toplum, bireyleri ve kurumlarının, bu beklenmedik büyük olumsuzluklar karşısında tek başına baş etmede yetersiz kalması ve mutlaka dışardan da yardım ihtiyacının ortaya çıkması hasil olmaktadır.

Görülmektedir ki afetler; “insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknolojik veya insan yapısı kökenli olayların genel adı olmaktadır.

Geçmişten günümüze yaşadığımız bu afetler karşısında ne yazık ki çaresizliğimiz devam etmektedir. Günümüz teknolojiyle bile afetin yerini, etkilerini tahmin etmek neredeyse imkânsızdır. Ülkemizde afet denildiğinde ilk akla gelen depremlerdir. Ancak afeti depremle sınırlandırmak doğru olmaz. Oluştığı bölgeye ve etkilerine göre farklı doğa olayları da afetlere yol açabilir. Afetin oluşmasındaki en önemli etken insandır. Örneğin 7.4 büyüklüğündeki 1999 Marmara depreminde yaklaşık 16.000 insan hayatını kaybederken, 1964 yılında Alaska’da meydana gelen 9,3 büyüklüğündeki depremde sadece 130 kişi hayatını kaybetti. Buda doğa olaylarının afete dönüşmesinde insanın ve hazırlıkların ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir.

3.2 Afetin Çeşitleri

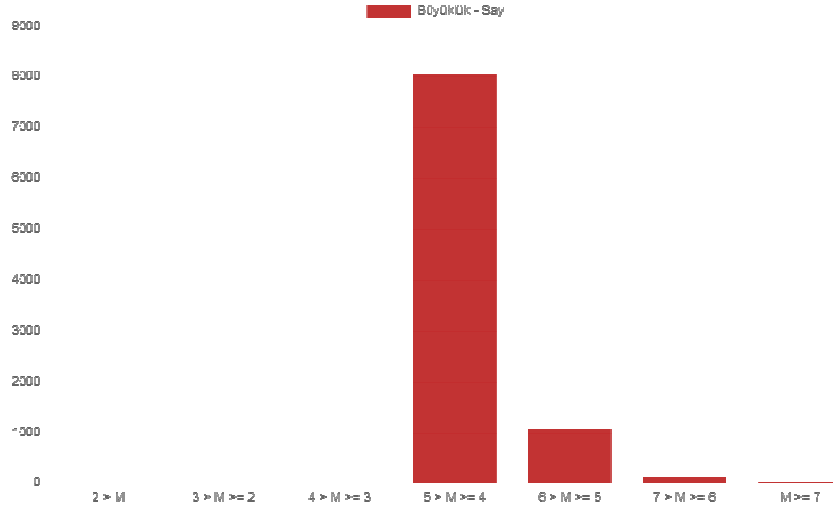
“Afet türleri; Avrupa Atlantik Afet Müdahale Merkezi Yönergesi’ ne göre doğal ve teknolojik afetler olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğal afetler kapsamında; deprem, dev dalgalar(tsunami), volkanik patlamalar, toprak kaymaları, tropikal siklonlar, sel, kuraklık, çevre kirlenmesi, ormanların yok edilmesi, çölleşme gibi afetler bulunmaktadır.

Teknolojik afetler kapsamında; nükleer santral kazaları, kimyasal ve endüstriyel kazalar, uçak kazaları, demiryolu afetleri, gemi kazaları, terörizm ile ilgili eylemler bu sınıf içinde yer almaktadır. Teknolojik afetler kendi başına oluşabileceği gibi doğal bir afet tarafından da etkilenebilmektedir”(Kadıoğlu,2005).

3.3.Doğal Afetler

3.3.1 Deprem

Depremler tarihten bugüne insanoğlunun en sık karşılaştığı ve en çok zararı gördüğü doğa olaylarından biridir. Depremin tanımını yapacak olursak; *“Yerkabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsma olayına "DEPREM" denir”*(Deprem Araştırma Enstitüsü,2019). Kısaca deprem yer kabuğunun altında aniden oluşan kırılmanın yeryüzüne yansıyan etkileridir. Ülkemiz coğrafi konumu nedeniyle büyük depremler oluşturan bir sistem üzerinde yer alır. Türkiye deprem haritasına baktığımızda ülkemizin büyük bir kısmı fay hatları üzerinde yer alır. Oluşan depremin şiddeti ve büyüklüğü afetin boyutlarını da oluşturur. Tabi ki her deprem bir

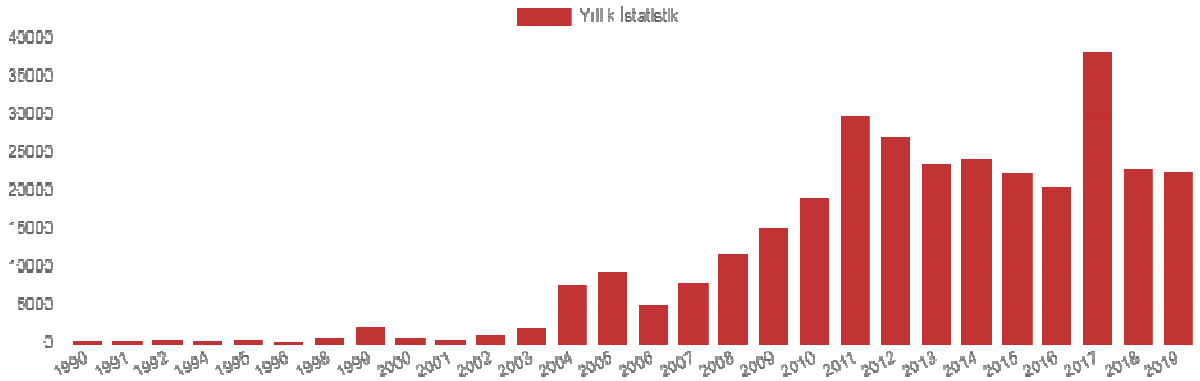

Şekil 2. 1900 – 2019 Yılları Arası Yaşanan Depremlerin Büyüklük Sıralaması

(<https://www.afad.gov.tr/>)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi 1900 yılı ile 2019 yılları arasında yaşanan 4 den büyük depremler sıralandığında bu güne kadar $5 > M >= 4$ 8038 adet, $6 > M >= 5$ 1080 adet, $7 > M >= 6$ 116 adet ve $M >= 7$ 25 adet deprem olmuştur.

Aşağıdaki tabloda 1990 ve 2019 yılları arasında olan depremlerin grafiği bulunmakta. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD,2019) birikimine göre 2017 yılında 38287 adet, 2011 yılında 29831 adet ve içinde bulunduğumuz 2019 yılında ise 22515 adet deprem gerçekleşmiştir. Bu verilerden de anlaşılacağı gibi ülkemizin bulunduğu coğrafi konum nedeniyle deprem kuşağında yer alan bir ülkedeyiz. Fakat verilende gösterdiği gibi her doğa olayı ya da her deprem afet değildir. Sadece içinde bulunduğumuz koşullar değerlendirilerek Afet ve Sosyal Hizmet politikaları üretilmelidir.

Şekil 3: 1990-2019 Yılları Arası Yaşanan Deprem Sayısı (<https://www.afad.gov.tr/>)

Afetlerden sonra sosyal hizmet açısından sosyal çalışmacı önemli bir yer taşımaktadır. Bilhassa afetten sonraki dönemde ihtiyaçların belirlenmesi açısından yapılan ikametgâh ziyaretleri ve bireylerle görüşmeler, S.H.U.-afetzedeki ilişkisi anlamında olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Bu süreçte afetzedeki afetin doğurduğu sonuçları kabul etmiş ve daha sağlıklı karar verebilecek duruma gelmiştir.

3.3.2. Sel

Türkiye’de yaşanan doğal afetlerin 2011 yılında %15’ni sel oluştururken bu oran 2017 yılında %31’ünü oluşturmaktadır. Ülke genelinde 2017 yılında 187 sel olayı yaşanmıştır. Yaşanan iklim değişiklikleri afetin türünü biçimini de değiştirmektedir. Yıllarca sadece depreme yönelik yapılan çalışmalar afete hazırlıkta tek düzelikten çıkıp daha geniş bir perspektiften bakmak gerektiğini göstermiştir. Dünyamızda yaşanan küresel ısınma ve iklim değişiklikleri öncelikli afeti deprem olmaktan uzaklaştırmış, sel ve su taşkınları, hortumlar ve günümüzde yaşanan yüksek ölçekli kasırgaları da dikkate alıp bu yönde önleyici politikalar geliştirmemiz gerektiğini göstermiştir. Afetler sonrası insanların maddi ve manevi ihtiyaçlarının giderilmesi ve sağlıklı bir yaşam sürmelerini sağlamak acil sosyal hizmet uygulamalarını gerektirir. Tabii ülkemizi etkileyen doğal afetler sadece deprem ve sel değildir. Ülkemizde büyük orman yangını olarak nitelendirilen yangınlar en az 100 hektarlık alanda etkili olan yangınlardır. Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nün(MGM) 2017 yılı değerlendirme raporunda sunulan bilgilere göre 2008 yılında çıkan yangınların 19’u bu kapsamda değerlendirilmiştir. Ayrıca son yıllarda özellikle ekonomik etkileri büyük olan hortumlar insanları ve tarımı olumsuz etkilemektedir.

3.3.3. Çığ

““Çığ” insanları ve yapıları tehdit eden ve yıkıcı etkileri olan meteorolojik karakterli bir doğa kaynaklı afettir”. Türkiye’nin nüfus yoğunluğunun önemli bir miktarı dağlık alanlarda yerleşim göstermiştir. Ülkenin ortalama yüksekliği 1000m’yi geçen dağlık alanlarının büyük kısmını oluşturan Doğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi’nde hemen hemen her yıl çığ olayları meydana gelmektedir. Türkiye yüzölçümünün yaklaşık 1/3’ünü dağlık alanların oluşturduğu dikkate alınır, çığ olayının meydana geldiği alanların yayılımının ne kadar büyük olduğu anlaşılmaktadır(Erkan ve diğerleri,2018). 2018 yılında meydana gelen çığ düşmelerinde 7 kişi hayatını kaybetmiş, 2 kişide yaralı olarak kurtarılmıştır. 06 Şubat 2020 tarihinde

Van'da meydana gelen çığ Türkiye'de çığ nedeniyle en çok can kaybına neden olan olaylardandır. Yaşanan afette 41 kişi hayatını kaybetmiştir. Çığ düşmesi bakıldığında afet olarak adlandırılmayabilir fakat yüksek miktarda can kaybına yol açmasa da çığ düşmesi nedeniyle yollar kapanır ve yerel imkânların neredeyse baş edemeyeceği sonuçlara neden olur. Çığın kapattığı yollar nedeniyle köylerde hayat durur.

Şekil 4. 2018 Yılı Türkiye’de Kış Mevsiminde Görülen Çığ Afeti Dağılımı

<https://www.mgm.gov.tr/genel/kutuphane.aspx>

3.3.4. Heyelan

Türk Dil Kurumunun(TDK) güncel sözlüğünde “toprak kayması” olarak açıklanır. “Heyelanlar, kaya, toprak veya diğer doğa kalıntılarının yer çekimi etkisiyle yamaç aşağıya kaymasıyla oluşur. Bu kaymalara, depremler, yangınlarla bitki örtüsünün tahribatı, insanların yer yüzeyinde yaptığı değişiklikler, volkan patlamaları, aşırı yağışlar ve deniz dalgaları neden olabilir. Yamaçlarda oluşan çatlaklar, eğilen ağaçlar, direkler ve duvarlar, kaya ve toprağın aşağı doğru yavaşça kayması bir heyelana dair uyarı işaretleridir”(Kadıoğlu ve Özdamar, 2008). Dünyanın birçok yerinde görülmeleri, genellikle ani gelişmeleri, büyük can ve mal kaybı ile topografyada çok büyük değişikliklere neden olmaları ve başladıkları andan itibaren önlenememeleri heyelanlara ayrı bir özellik kazandırmaktadır. Heyelanlar şiddetlerine ve etkiledikleri

alanın özelliğine göre en tehlikeli doğa olaylarından biri olarak, kütle hareketlerinin başında gelmektedir (Şahin ve Sipahioğlu,2002).

3.4.İnsan Kaynaklı Afetler

İnsan kaynaklı afetler, doğa olayları olmaksızın insanların neden olduğu afetlerdir. Bu tür afetlere örnek olarak, büyük trafik kazaları, kimyasal ve nükleer kazalar, yangın, savaş, terör olayları ve salgın hastalıklar gösterilebilir. Özellikle günümüzde trafik kazaları ve iş kazaları en sık karşılaşılanlarındandır. 40 yaş altındaki insanların ölüm nedenleri araştırıldığında trafik kazası ve iş kazasını da içine alan travmalar, birinci sıradadır. Çok sık meydana gelmese de uçak, gemi ve tren kazaları, meydana geldiğinde çok sayıda insanın ölümüne yol açabilmektedir”(Yavuz,2013).

3.5. Teknolojik Afetler

Teknolojik afetler aslında insan kaynaklı afetlerdir. İnsan eliyle üretilmiş endüstriyel mekanizmalarda yaşanan kazalar sonucunda kazanın meydana geldiği anda veya sonrasında insan sağlığını ciddi şekilde etkileyen olaylardır. Teknolojik afetlere, sanayi kazaları, ulaşım kazaları, maden kazaları veya kimyasal, biyolojik ve nükleer kazalar örnek gösterilebilir.

BÖLÜM II

AFET YÖNETİMİ

1.AFETLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1.Acil Durum

Afetle sürekli karıştırılan fakat çok farklı olan iki kavramdır. Acil durum afetin tersine aniden ortaya çıkan ve bölgesel olup yerel imkânlarla çözülebilen durumlardır. Yada “*Acil durum, toplumun belli kesimlerinin normal yaşam ve faaliyetlerini kesintiye uğratan olaylar ve bu olayların oluşturduğu sonuçlardır. Başka bir ifade ile acil durum, hızlı bir şekilde müdahale etmeyi ve acil yardım faaliyetlerini yürütmeyi gerektiren, yerleşim birimlerinin ve kurum ve kuruluşların iş yapma kapasitesini etkileme potansiyeline ve etkisine sahip olan, ancak yerel imkânlar ile baş edilebilecek durumlardır*” (Kadıoğlu,2011).

Büyük salgın hastalıklar (kolera, veba, ebola, vs.), kitlesel zehirlenmeler gibi tıbbi olaylar, çabuk kontrol altına alınabilir ev yangınları ile kamu binalarında meydana gelmesine rağmen genel hizmetlerin sunumunu etkilemeyen küçük yangınlar, bomba ihbarları ve ciddi yaralanmalara yol açan trafik kazaları ile sanayi kazaları da acil durumlara örneklerindedir (Yılmaz,2003).

1.2.Kriz

Kriz sosyal, çeşitli (ekonomik ve politik vb.) nedenlerle normal düzeni bozan ve halk için olumsuz sonuçlar neden olabilecek muhtemel tüm tehlikeler kriz olarak adlandırılır (Ergünay,2008). TDK Sözlükte ise, ekonomik olarak çöküntü veya “*bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran*” (Türk Dil Kurumu,2019).

Kriz, bir toplumun yaşamsal sağlığını tehlikeye düşüren bazen de toplumun yaşamını tehdit eden, acil müdahale edilmesini gerektiren ve gerilim oluşturan bir durumdur. Önceden tahmin edilememesi veya tahmin edecek mekanizmaların yetersiz kalması, toplumun normal yaşantısını ve sağlığını tehdit etmesi, ortaya çıkan karmaşık durumun çözümü için yeterince kaynak ve vakit bulunmaması, acil müdahaleye ihtiyaç duyulması ve müdahale için karar verecek olan kişiler üzerinde baskı kurması kriz sürecinin temel özellikleridir (Demirhan,2003).

1.3.Risk

Afet ile ilgili olarak ise risk; “*doğal ve insan kaynaklı tehlikeler ile zarar görübilirlik koşullarının etkileşimi sonucunda ortaya çıkması muhtemel afet sonucu meydana gelecek zarar ve kayıplardır. Yani bir afet sonrası olası can ve mal kayıpları, yaralanmalar, ülke ekonomisinde meydana gelen duraksamalar ve ekolojik çevrenin göreceği hasar riski ifade eder*” (Erkan,2010).

1.4.Tehlike

Tehlike; “*büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek olay, bir şeyin veya bir kimsenin varlığını, güvenliğini tehdit eden olaydır*” (Devellioğlu,1993). Afet yönünden bakıldığında tehlike; can ve mal kayıplarına yol açmanın yanı sıra halkın sosyoekonomik uyumuna, bölgeye, tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme olasılığına sahip her türlü doğal, insan ve teknoloji kaynaklı olay ve olaylar dizinidir. Tehlike ileride insan yaşamına zarar verebilecek tehditlerdir ve muhtemel bir afetin kaynağıdır (Kadioğlu,2011).

2.AFET YÖNETİMİ

“Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere karşı hazırlıklı olunması, afet anında hızlı ve etkili bir arama-kurtarma, ilk yardım, geçici barınma ve yeniden inşa çalışmalarının yürütülebilmesi için, mevcut bütün imkân ve kaynakların akılcı bir şekilde yönetilmesini gerektiren çok genel bir kavramdır” (Şengün,2007).

Tabi afet yönetimi sadece afetler meydana geldikten sonra değil öncesini ve sırasını da kapsmalıdır. Afet yönetimine dair planlamalar yapılırken afet olmadan önce neler yapılmalı riski ve tehlikeyi nasıl en aza indirilebilir düşüncesi geliştirilmelidir. Aynı planlama afet anında nasıl davranılması gerektiğini vurgulamalı, politikalar ve planlamalar yapılırken afet sonrası da dikkate alınmalıdır. Afet yönetimi kavramı, sadece afetle ilgili kamu kurumlarını değil, yerel yönetimleri, üniversiteleri, ,STK2ları kısacası toplumun tümünü içeren bir eylem planıdır (Özçelik,2012). Tabii ki afetler tam anlamıyla engellenemez mevcut teknolojiye yeri ve zamanını net olarak belirlemek mümkün değildir. Bu nedenle afet yönetimi engellenemeyen afetlerin zararını en aza indirmek üzerine planlamalar yapar.

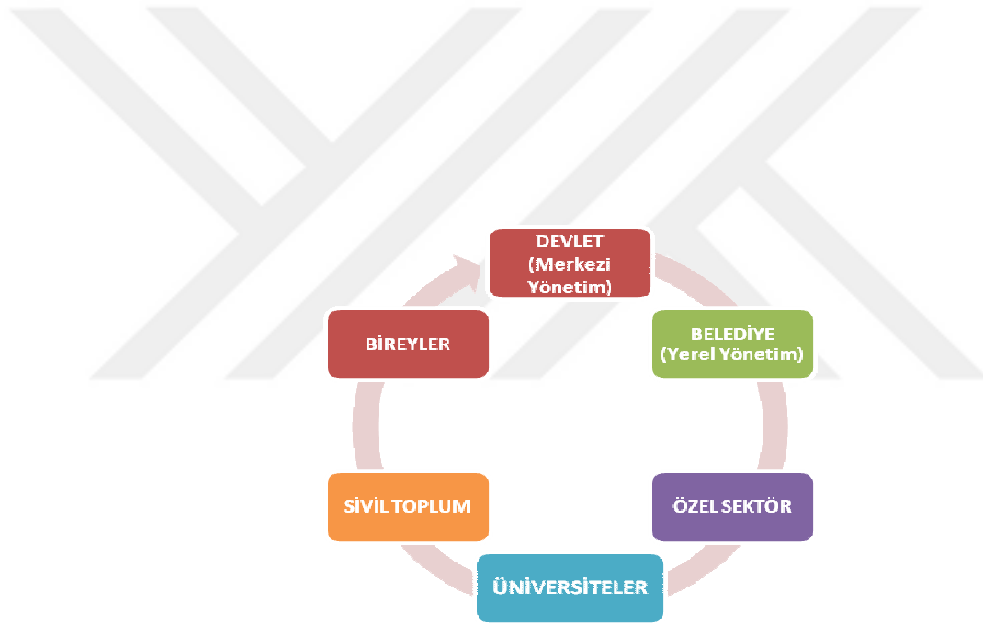
Afet yönetiminin tüm aşamaları disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Çünkü afetlerin neden olduğu/olabileceği kayıplar sadece çevresel ya da yapısal kayıplarla sınırlı değildir. Ekonomik, sosyal, psikolojik ve manevi kayıplar da yapısal kayıplara sıklıkla eşlik etmektedir. Buradan hareketle, toplumun tüm kesimlerinin afet yönetiminde sorumluluk ve rol sahibi olduğu ve bireyden başlayarak toplumun genelinin afet yönetiminin bir paydaşı olduğu açıktır (Güllüoğlu,2019). Afet yönetiminin belirleyici iki unsuru kriz ve risk yönetimidir. Afet öncesi ve sonrası risk, afet sırası ve sonrasında ise kriz yönetmek temel ilkedir.

Afet sonrasında oluşan olumsuz etkilerin giderilebilmesi, afet yönetim felsefesinin öncelikli hedefidir. Sosyal yaşamı kesintiye uğratan afete karşı en etkin yöntem, olağan yaşantıya dönüşü en çabuk sağlayabilen sistemdir. Bütünleşmiş afet yönetim sistemi, afetlerin öncesi, sırası ve sonrasıyla eksiksiz olarak ele alınmasını ve sadece afete müdahale kapsamında algılanmamasını savunur. Bu perspektifte ele alındığında afet yönetimi, bütün politik ve sivil örgütsel yapıları ilgilendiren, disiplinler arası bir çalışma alanı oluşturmaktadır (Leblebici,2014).

Afet yönetiminde tek sorumluluk tabi ki merkezi yönetime ait değildir. Merkezi yönetim gerekli kanun düzenlemeleri ve politikaları geliştirmekle ve bunların

uygulanmasını sağlamakla mükelleftir. Merkezi yönetimden sonra beklide asıl sorumluluk sahibi yerel yönetimler devreye girer.

Yerel yönetimlerin görevleri arasında hem merkezi yönetimin hazırladığı kanun ve planlamayı uygulamak hem de halkı olabilecek afetler konusunda bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. Aynı zamanda yerel yönetimler bölgelerindeki yapıların denetimini yaparak afetlerde zarar azaltma yöntemini de uygularlar. Tabii süreç sadece merkezi ve yerel yönetimlerin sorumluluğunda değil bölgede bulunan özel sektör, üniversiteler, STK'ları da kapsar. Ama en önemli görev afet yönetiminde bireylere düşer. Birey çevreye duyarlı ve afet konusunda daha bilinçli olmalıdır. Yönetimin çalışmalarına destek vermek ve uygulamaları takip etmek veya talep etmelidir. Birey olarak olası afetlerde toplumsal güç birliği sağlayabilmekle sorumluyuz.

Şekil 5: Türkiye'de Afet Yönetiminde Etkili Kurumlar Şeması

Modern afet yönetimi afetleri önlenmek ve zararları azaltabilmek için afete yol açabilecek tehlike ve risklerin iyi bilinmesi, bu tehlike ve risklerin olaylar olmadan önce tedbirlerin alınması, en rasyonalist yol ve usullerle ortadan kaldırılması veya oluşturabilecekleri olumsuz etkilerin hafifletilmesini gerektiren topyekûn bir mücadeledir. Bu kapsamda en yetkili makamdan en sade bireylere kadar herkese görev ve sorumluluk düşer (Erkal ve Değerliyurt, 2011).

2.1.Afet Yönetiminin Aşamaları

2.1.1. Hazırlık Aşaması

Afetlere karşı hazırlıklı olmanın temel hedefi, olası bir afetin ortaya çıkaracağı hasarı en aza indirebilmektir. Küçük çapta bir afet için bireysel tedbirler almak yeterli iken, büyük bir afetin zararlarından sakınmak için merkezi yönetimin politik tedbirlerine ihtiyaç duyulur. Binaların ve tesislerin güçlendirilmesi, hazırlıklı olma aşamasında alınacak tedbirlerden birisidir. Ancak yine de yaygın bir afet durumunda alınan bu tedbirler yetersiz kalabilir. Ve bunun sonucunda birçok insan yardıma muhtaç duruma düşer. Dolayısıyla hazırlıklı olma aşamasının önemli bir ayağı da afet anında yardıma muhtaç kişilerin ihtiyacının afet anının karmaşası da göz önünde bulundurularak planlanmasıdır (Yavuz, 2013).

Afet yönetiminde beklide en önemli evrelerden biri hazırlık aşamasıdır. Toplumun afetler konusunda bilinçlenmesi, yapı stokunun değerlendirilerek güçlendirilmesi, merkezi yönetimlerin hazırlık politikaları vb. birçok temel uygulamayı barındırır.

2.1.2 Müdahale Evresi

Bir afetin meydana geldiği andan itibaren başlayıp afetin büyüklüğüne ve şiddetine bağlı olarak bir iki ay süren çalışmaların yapıldığı evreye müdahale evresi denir. Bu aşamada yapılan çalışmaların amacı; en kısa zamanda mümkün olduğunca yaralıların tedavisini sağlamak, çoğu insanın hayatını kurtarmak ve açıkta kalan insanların geçici barınma, su, gıda, kıyafet ve koruma gibi hayati nitelik taşıyan ihtiyaçlarını karşılamaktır (Yavuz, 2013).

Müdahale evresi, afetten kaynaklanan hasarı ve ihtiyaçları tespit etmeyi, yeterli sayıda eğitilmiş personeli mümkün olduğunca hızlı bir şekilde afet bölgesine göndermeyi, iletişim ağının kurulmasını ve olağan yaşama dönmek için gerekli olan hizmetleri sürdürecekteki ekiplerin çalışmasını kapsamaktadır (Yavuz, 2013).

2.1.3. İyileştirme Evresi

Meydana gelen afetin oluşturduğu panik havası dağıldıktan sonra ilk etapta yapılacak çalışmalar afetzedenin normal yaşantısına dönmesini amaçlar. Afetzedelere yapılan yiyecek, giyecek, barınma ve diğer yardımlar bu kapsamda değerlendirilir. İkinci etapta afetin meydana geldiği bölgenin afet öncesi dönemden daha iyi bir duruma getirilmesine çalışılır. Yıkılan altyapının ve üstyapının onarılması, ekonomik

faaliyetlerin canlandırılması ve buna benzer faaliyetler afetin meydana geldiği yerin iyileştirilmesi çalışmalarıdır (Yavuz,2013). Yapılan incelemeler sonrasında yeniden yapılanma çalışmalarına geçilir. Böylece afetzedelerin, afet öncesi durumundan daha iyi şartlarda bir toplum yaşantısı için fiziki koşulların yenilenmesi ve iyileştirilmesi imkânı bulunur. Bu bağlamda bakıldığında afetler genellikle sebep oldukları can ve mal kayıplarıyla yaygın bir yıkıma neden olmalarının yanında, toplumun daha iyi koşullarda yapılanması için önemli bir şans tanırlar. Burada yapılması gereken, geçmişteki kötü tecrübelerden ders alarak rasyonel ve sürdürülebilir bir kalkınmayı olası kılacak şekilde yeni düzenlemeler yapılmasıdır.

Böylece iyileştirme, “toplum ve bireylerin, işyerlerinin ve devlet kurumlarının kendi kendilerine çalışabilmeleri, normal yaşama dönmeleri ve gelecekte olası tehlikelere karşı korunmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması” yönünde tanımlanabilir (Kadıoğlu ve Özdamar, 2006).

3.AFETLER İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

3.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu;

3.1.1 Madde 53. “Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar. Acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşleri alınır. Plânlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak ikinci fıkrada sayılan idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir. Belediye, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir.”

(Ek fıkra: 31/10/2016-KHK-678/11 Md. Aynen kabul: 1/2/2018-7071/11 md.) “Afet, kitlesel göç ve teröre maruz kalan yerleşim birimlerinin belediyeleri ile bu Kanunun 45 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince belediye başkanı veya başkan vekili görevlendirilen belediyelerde, vali veya belediye başkanı, aksayan belediye hizmetinin başka bir belediye tarafından yerine getirilmesini talep edebilir. Yardım istenilen

belediye, meclis kararına gerek olmaksızın İçişleri Bakanının izniyle bu talebi yerine getirebilir.”

3.1.2. Madde 73: “Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir” (Mevzuat,2019).

3.2. 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu;

Madde 69. “İl Özel İdaresi, yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla, ilin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum planlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar. Acil durum planlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum planlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahalli idarelerin görüşleri alınır. Planlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak ikinci fıkrada sayılan idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir. İl özel idaresi, il dışında yangın, doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir” (Mevzuat,2019).

3.3. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu;

3.3.1. Madde 7. Görev, Yetki ve Sorumluluklar.

u.) “İl düzeyinde yapılan planlara uygun olarak doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları büyük şehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek”.

z.) “Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak” (Mevzuat,2019).

3.4. 5747 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği;

3.4.1. Madde 6. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezi ve Görevleri

“(1) Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezi, meydana gelen veya gelmesi muhtemel büyük ölçekli;

a) Deprem, sel, fırtına, toprak kayması, çığ,

b) İltica ve nüfus hareketleri,

c) Yangınlar ve kazalar,

ç) Kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer madde kazaları veya olayları,

d) Tehlikeli ve salgın hastalıklar gibi doğal, teknolojik ve insan kaynaklı afet ve acil durumlar ile Başbakan tarafından acil durum veya afet olarak değerlendirilen diğer olay ve durumlarda ulusal düzeyde etkin ve yoğun müdahale ve koordinasyonu sağlamak üzere Başbakanın talimatıyla faaliyete geçer” (Mevzuat,2019).

3.5. 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası;

Madde 119. (Değişik: 16.4.2017-6771/12 md.) “Cumhurbaşkanı; savaş, savaş gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

3.6. 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun;

Madde 1. “Deprem (Yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili

olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır” (Mevzuat, 2019).

3.7. 09.06.1958 tarih ve 7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu;

“Sivil Savunma; düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmi ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eder” (Mevzuat,2019).

3.8. 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar Ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun;

Madde 1. “Bu Kanunun amacı, tabii afete maruz kalan yörelerde normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütülmesi, hasar ve tahribatın giderilmesi ile 2.2.1981 tarihli ve 2380 sayılı Kanuna göre kurulmuş fonlardan yapılacak yardıma ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” (Mevzuat, 2019).

3.9. 4452 Sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu;

Madde 1. “Bu Kanunun amacı; doğal afetlere karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi, bu afetler nedeniyle doğan zararların giderilmesi, yeni yerleşim alanlarının kurulması, imar, ihale, müteahhitlik, müşavirlik hizmetleri ile kültür ve tabiat varlıklarını koruma, sivil savunma, mevcut fonların işleyişi ve gerektiğinde ilave fon kurulması, her türlü bağış ve yardımların etkin kullanımı, ekonomik konularda düzenleme, doğal afetler sonucunda doğacak zararların karşılanmasına yönelik bir sigorta sisteminin oluşturulması (Ek ibare: 2/12/1999 - 4484/1 md.) doğal afet bölgelerinde yeni il ve ilçeler ile yeni büyükşehir belediyeleri kurulması ve teşkilat kanunlarında yapılacak değişiklikler ile ivedi ve zorunlu hallere münhasır olmak üzere Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermektir” (Mevzuat,2019).

3.10. 586 Sayılı Sivil Savunma Birliklerinin Kurulması Hakkında KHK;

Madde 1. “Bu Yönetmelik, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne bağlı sivil savunma arama ve kurtarma birlikleri ile illerde kurulan arama ve kurtarma ekiplerinin kuruluşu, görevleri, çalışma usul ve esaslarını belirlemek amacıyla düzenlenmiştir” (Mevzuat,2019).

3.11. 587 Sayılı Zorunlu Deprem Sigortası Hakkında KHK;

Madde 1. “Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı, meydana gelecek deprem afeti sonucu bina maliklerinin veya intifa hakkı sahiplerinin, binaların ziyat veya hasarlanması nedeniyle uğrayacakları maddi zararlarının karşılanmasını teminen zorunlu deprem sigortası yaptırmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir” (Türkiye Sigorta Birliği,2019).

3.12. 96/8716 Sayılı Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği;

3.12.1 Madde 3.

b) “Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü; Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (c), (d) ,(f), (g) ve (ı) bentlerinde belirtilen kriz hallerini koordine etmekten.”

3.12.2. Madde 4.

“b) Kriz hali; Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü ile milli hedef ve menfaatlerine yönelik hasmane tutum ve davranışların, Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırmaya yönelik şiddet hareketlerinin, tabi afetlerin, tehlikeli ve salgın hastalıkların, büyük yangınların, radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olayların, ağır ekonomik bunalımların ve iltica ve büyük nüfus hareketlerinin ayrı ayrı veya birlikte vuku bulduğu halleri” (Mevzuat, 2019).

3.13. 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun;

Madde 28/A. (Ek: 12/11/2012-6360/34 md.) “Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak

yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi” (İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

3.14. 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu;

Madde 5. “Tabii afet ve tehlikeli salgın hastalıklar sebepleriyle olağanüstü hal ilan edilmesi durumunda; felakete uğrayanların kurtarılması, meydana gelen hasar ve zararın telafisi için ihtiyaç duyulan ve hemen sağlanamayan para ve her türlü taşınır ve taşınmaz mallar ve yapılması gereken işler; para, mal ve çalışma yükümlülüğü yoluyla sağlanır” (Resmi Gazete, 2019).

3.15. 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun;

3.15.1. Madde 2. “(1) Bu Kanunda yer alan;

a) Acil durum: Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini,

b) Afet: Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olayları,

c) Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi: Afet ve acil durumlarda müdahalenin koordine edildiği, 24 saat esasına göre çalışan, kesintisiz ve güvenli bilgi –işlem ve haberleşme sistemleri ile donatılan merkezi,

g) İyileştirme: Afet ve acil durum sebebiyle bozulan hayatın normalleştirilmesine yönelik faaliyetleri ve yeniden yapılanmayı,

ğ) Müdahale: Afetlerde ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iaşe, ibate, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışmaları,

h) Risk: Belirli bir alandaki tehlike olasılığına göre kaybedilecek değerlerin ölçüsünü,

1) Risk azaltma: Belirli bir kesim veya alanda geliştirilen afet senaryolarına göre, olası risklerin önlenmesi, kabul edilebilir ölçülere indirilmesi ya da paylaşımı amacıyla alınacak her türlü planlı müdahaleyi,

k) Zarar azaltma: Afetlerde ve acil durumlarda meydana gelmesi muhtemel zararların yok edilmesi veya azaltılmasına yönelik risk yönetimi ve önleme tedbirlerini ifade eder” (Resmi Gazete,2019).

BÖLÜM III

AFETLERDE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

1. SOSYAL HİZMET

Özellikle 1900’lerden itibaren dünyada kendini göstermeye başlayan sosyal hizmet/sosyal çalışma, her zaman birey ve toplum sorunlarına eğilmeyi, önlemeyi, insanlığın acılarını azaltmayı hedefleyen bir disiplin ve meslek olarak (Yolcuoğlu, 2017), afetlerle de aynı felsefe ve yaklaşımlarla mücadele edegelmiştir.

1.1.Genel Bakış:

“Sosyal çalışma”; “insanın yaradılışı ve insanlarla olan çatışmalarının çözümüne yardım etmeyi hedefleyen, bu yardımı, birey, grup ve toplum düzeyinde dönüşüm yaratma yöntemiyle gerçekleştirmeye çalışan; sosyal refah, sosyal hizmetler, sosyal güvenlik alanlarındaki sorunlara ilişkin çalışmalar yürüten; insan, toplum, sosyal çalışma programları hakkındaki bilgilerle, değişme açısından eğitilmiş, meslek ahlak kurallarına uyan uygulayıcılar ve yardımcılarının meydana getirdiği kadroya sahip bir meslektir” (Yolcuoğlu, 2017).

Sosyal hizmet (SH) mesleğinin en belirgin amacı, bireylerin ve tüm toplumun yaşam kalitesini iyileştirmek, korumak veya iyileştirmek amacıyla oluşturulmuş planlı değişme stratejileri yolu ile sosyal etkileşimlerini pozitif yönde geliştirerek, tatmin edici bir yaşam sürebilmelerine katkı sağlamaktır. Sonuç olarak sosyal hizmet/sosyal çalışma insan, toplum, değişme, gelişme konuları üzerine odaklanmış; birey ve toplumun sağlıklı biçimde değişmesi ve gelişmesine yardımcı olmayı misyon edinmiş,

yaşanmakta olan sorunları da çözmeye çalışan bir disiplin ve meslektir (Yolcuoğlu, 2017).

“Türkiye’de sosyal hizmetler, çağlar boyunca inanç gereği olarak yerine getirilmiştir. Bu amaca yönelik olarak oluşturulan vakıflar aracılığıyla yoksullara, engellilere, öksüz ve yetimlere sosyal hizmet sağlanmıştır. Uzun yıllar devlet yönetiminden uzak ve bir birinden bağımsız vakıflar tarafından yürütülen sosyal hizmetler, çıkarılan yasalar ile devletin sorumluluğuna geçirilmiştir. Ancak burada devletin sorumluluğundan anlaşılması gereken, devletin tek başına sosyal hizmetten sorumlu olduğu değildir. Burada herkesin üstüne düşeni yapması gerekir. Önemli olan kamu kuruluşları veya gönüllü kuruluşlar tarafından uygulanan sosyal hizmetlerin devletin denetimi ve kontrolü altında gerçekleştirilmesidir. Bu doğrultuda Türkiye’de gerek merkezi ve bölgesel yönetimler tarafından ve STK’lar tarafından sosyal hizmetler sunulmaktadır” (Yavuz, 2013).

2. AFETLERDE SOSYAL HİZMET

Afetlerde sosyal hizmet; zarar gören kişilere, ailelere, gruplara ve topluma sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık kapsamında sunulan bütün hizmetleri ifade etmektedir. Sosyal yardımlar ve incinebilir gruplara sağlanan başta iyileştirme olmak üzere diğer hizmetler de bu kapsamdadır. Afetin ilk anlarında psikososyal destekle başlayan sosyal hizmetler, afetin ardından yıllar sonrasına uzanan bir süreci kapsamaktadır. Sosyal hizmetin mümkün olan en kapsayıcı biçimde sunulması hem afete dirençlilik hem de toplum nezdinde afet kültürü oluşturmanın anahtarları arasındadır (Güllüoğlu, 2019).

Doğal afetler ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle sosyal hizmet mesleğinin bir alanı olmuştur. Sosyal hizmetin mesleki yaklaşım modelleri, kuram ve uygulamaları afet çalışmalarında önemli bir yere karşılık gelmektedir. Sistem yaklaşımı ve çevresi içinde birey yaklaşımının sosyal çalışmacıların afet sonrası çalışmalarını yönlendirmede önemli işlevleri bulunmaktadır (Yaman, 2015). Sistem kuramına göre; çevresi içinde değerlendirilen insan birbirinden farklı birçok sistem ile ilişki içerisinde. Aile, okul, iş hayatı, yaşanılan yer, ilişkide bulunulan kurum ve kuruluşların tümü bireyle ilişkili sistemlerdir. Birey bu sistemlerden bağımsız düşünülemez gibi onun sosyal çevresiyle arasındaki uyumu bozan sorunları da bu sistemden bağımsız düşünülemez (Yaman, 2015).

Sosyal hizmet gözüyle çevre, bireylerin, grupların ve nüfusların refahını etkileyen fiziksel, biyolojik ve sosyal faktörler arasında yer almaktadır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarından bu yana sosyal hizmet uzmanları, afetzedelerin sağlık durumlarını, yaşadıkları yeri, işyeri koşullarını ve sosyal ve psikolojik durumlarını iyileştirmek ve geliştirmek için insanların mikro ortamlarına müdahale ettiler. Bireyler, hane halkları ve toplumlar için çevresel koşulları iyileştirmek için topluluk seferberliği, günümüzde sosyal hizmette çevresel kaygılar için kökler sağlamıştır (Zakour ve Harrell, 2003).

Daha etkili koordinasyon, sosyal hizmet içindeki afet müdahalesindeki gelişmeler için odak noktası olmaya devam ediyor. Koordinasyon, savunmasız toplumlar için hizmetlerin erişilebilir olmasını sağlamanın yanı sıra, afet mağdurlarına bakımın sürekliliğini sağlamak için hizmetleri bir araya getirmeyi vaat ediyor (Zakour ve Harrell, 2003).

Afetler, sosyal hizmet araştırmalarında, stres etkisine ve etkilenen sisteme odaklanan bir stres çerçevesi kullanılarak tanımlanmaktadır. Bu felaketin kavramsallaştırılması, felaket etkilerinin mikro, mezo ve makro analiz seviyelerinde incelenmesine olanak sağlar. Stres teorisi, afet etkilerini türüne, etkilenen sistemdeki taleplere ve süreye göre sınıflandırır (Dodds ve Nuehring, 1996). Afetlerdeki en önemli sosyal yapısal faktör yoksulluktur. Afetzedelerin içinde bulunduğu yoksulluk ve ailenin mal varlığı olmaması, bireylerde afetlerin meydana getirdiği maddi ve sağlık problemlerinin düzelmeye ihtimalinin diğer kesine oranla daha düşük olacağını gösterir. Bu durumdaki afetzedelerin afete yönelik zararlarını karşılayacak sigorta yaptırma olasılıkları çok düşük olduğundan, afetten önceki yaşam standartları daha da kötüleşecektir ve yardım almadan iyileşme evresini tamamlayamayacaktır. Buda toplumda psikolojik açıdan sağlıksız bireylerin çoğalmasına ve toplumun yapısında bozulmalara neden olacaktır. Çocuklar özellikle savunmasızdır çünkü afetlerde hayatta kalmak ve iyileşmek için yetişkin bakıcılara bağımlıdır. Fizyolojik olarak geliştikleri için, çocuklar ayrıca çevresel ve teknolojik felaketlere karşı çok savunmasızdır. Astım ve diğer solunum sorunları, endokrin ve immün sistem hasarı ve IQ kaybı, çocuklarda kimyasal etkilere maruz kalmanın belgelenmiş sonuçları arasındadır (Rogge, 2003).

Afetlerde sosyal hizmet çalışması, afeti önleme konusundaki endişeleri, sosyal sorunlara genel bir yaklaşım ve kaynakların eşit dağılımı ile denktir. Önleme çalışmaları, ciddi psikososyal sorunları hafifletmek veya hafifletmek için bireylerin sosyal ve fiziksel çevrelerini anlamaya odaklanır. Sosyal hizmet çalışmalarındaki genel yaklaşımlar ve afetlerdeki uygulama, çok sayıda toplumsal sistem üzerindeki afet

etkilerine yanıt vermek için farklı soyutlama aşamalarındaki müdahaleleri inceler. Önleme, sosyal hizmet mesleğinin misyonunun bir parçası olduğu gibi, afetlere yönelik çalışmaları, afetlerden sonra uzun vadeli sosyal ve sağlık sorunlarını engellemenin bir aracı olarak bireylerin ve grupların sosyal ve fiziksel çevrelerine müdahale etmekle ilgilidir.

Sosyal hizmet için doğal afetler sonrasında iki hareket noktası belirlenir. Doğal afetler özel gereksinim grupları yaratır ve var olan özel gereksinim gruplarının durumlarını daha da zora sokar. Özel gereksinim grupları çocuklar, yaşlılar, engelliler, kimsesizler ve maddi durumu yetersiz kişilerdir. Birde doğal afetten sonra ailesini kaybeden, mal kaybı yaşayan, engelli durumuna gelen kişiler doğal afetlerden sonra ortaya çıkan özel gereksinim gruplarını oluşturmaktadır (Tomanbay, 1999, s.125). Tüm bu özel gereksinim grupları sosyal hizmetin müdahale alanına girer ve sosyal çalışmacılar mikro, mezzo ve makro boyutlarda yardım çalışmaları, psiko-sosyal destek müdahale programlarıyla zarar azaltılması noktasında çalışmalar yapar. Genel olarak sosyal çalışmanın amacı birey ve gruplara kendileri ile çevre arasındaki uyumsuzluktan ortaya çıkan problemlerin belirlenmesi için yardım etmek, uyumsuzluğun ortaya çıkmasını önlemek için bireyler ya da gruplarla çevreleri arasındaki potansiyel uyumsuzluk alanlarını tespit etmek, iyileştirici ve önleyici önlemlerin yanı sıra kişilerin, grupların ve toplumların en yüksek gelişme güçlerini aramak. İnsanların, öteki insanlarla ve doğa ile olan ilişkilerini, mevcut dengesizliklerini ortadan kaldıracak şekilde düzenlemelerine yardım etmektir (Kongar, 1972). Doğal afetlerde Sosyal Hizmet uygulamalarını üç başlıkta inceleyebiliriz.

2.1.Doğal Afetlerde Bireylere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

Afetlerden sonra profesyonel yardımlar ulaşıncaya kadar afetzedeler yalnızdır. Haliyle ilk kurtarma çalışmasını ya da ilk ilkyardım müdahalesini onlar gerçekleştirir. Merkezi yönetim tarafından ilk haftayı kapsayan acil müdahale çalışmaları yasal olarak düzenlenmiştir. Ama afetzedelerin kurtarma, barınma, yemek gibi ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ve psikolojik yardıma da ihtiyacı vardır. Bu noktada Sosyal Hizmet en donanımlı ve en hazırlıklı mesleklerden biridir. Mikro düzeydeki sosyal hizmet müdahalesidir

Temasa geçilen insanların, ne istediği ya da kişisel ihtiyaçlarına dikkat edilmesi önemlidir. Afetzedelere uygun olmayan, kabul edilmeyen yaklaşım çabaları, müdahale

sürecinde, kişinin direnç geliştirmesine neden olacak ve etkin olmayacaktır (Tuncay, 2003).

En sıklıkla kullanılan yöntemlerden biride güçler yaklaşımıdır. Güçler perspektifi, insanları belirtilere göre gruplandırırken çevresel durumun önemli etkilerini görmezden gelen ve böylelikle müracaatçıyı suçlayan şu anki teşhisçi modele bir seçenek olarak ortaya çıkmıştır (Weick ve ark. 1989). Bu yaklaşım afetzedenin güçlü yönlerini ortaya çıkarıp içinde bulunduğu karmaşık ortamdan daha rahat çıkmasını hedefler. SHU'nun rolü, bireylerin özündeki güçleri desteklemek, cesaretlendirmek, mümkün kılmak, özendirmek, uygun bölgesel güçleri ortaya çıkartmak ve sosyal adaleti geliştirmektir. SHU'ları bireylerin zeten sahip oldukları güçleri ortaya çıkarmak ve doğru biçimde kullanmak konusunda yardım etmektir (Cowger, 1994, s.260).

Afetlerde sosyal hizmet kapsamında önemli bir olgu da "sosyal destek"tir. Sosyal destek, "stres altında olan bir birey için, aile üyeleri, arkadaşları ya da meslek sahibi insanlardan oluşan önemli kişilerin yerine getirdiği fonksiyon" olarak tanımlanmaktadır. Sosyal destek çoğunlukla, hizmet, eşya gibi somut yardımlarla; duygudaşlık kurma, dinleme, dinlediğini, önemsendiğini hissettirme vb. duygusal yardımlarla ve talep edilen konularda bilgi sağlayarak sunulmaktadır (Tuncay, 2003).

2.2. Doğal Afetlerde Ailelere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

Ailelere yönelik sosyal hizmet müdahaleleri; afet sonrasında meydana gelen maddi ve manevi kayıplar karşısında ailelerin baş edebilme becerilerini arttırmayı ve aile sisteminin güçlendirilmesini amaçlar. Sosyal Çalışmacı, bu noktada ailelerin kaynaklara ulaşmalarında bağlantı kurucu olarak hizmet verir. Geçici yerleşim yerlerine yerleştirilen be acil ihtiyaçları karşılanan aileler için psiko-sosyal destek çalışmalarına başlar ve ailenin bozulan işlevselliğinin düzeltilmesi için gerekli müdahalelerde bulunur (Yaman, 2015).

Mezzo boyuttaki sosyal hizmet uygulaması grup odaklı çalışmalar yoluyla, ağırlıklı olarak afetzede ailelere yöneliktir. Golan (1987: 368)'a göre, kriz durumunda tüm aile bireylerinin durumdan etkilenmesi nedeniyle aile fonksiyonlarını yitirmektedir. Bu nedenle tüm aile bireyleri olumsuz etkilenmektedir. Bu sürede aile mensuplarının güçlü ve zayıf yanları belirlenir. Aile sisteminin kaynakları, kapasitesi, değişme isteği ve yeni halle baş etmede müracaatçı sistemine desteği ortaya konarak, oluşturulan bu

hareketin dönemi daha az sorunla, daha kolay baş edilebilir tarzda geçirmesi sağlanmaktadır (Tuncay, 2003).

2.3. Doğal Afetlerde Gruplara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

Grup çalışmasında amaç; benzer sorunlar yaşayan insanlar arasında bir sosyal destek sistemi oluşturarak, yalnız olmadıklarını hissettirmek sorunlar üzerine konuşarak yalnız olmadıklarını hissettirmek, grup içinde sosyal işlevsellikleri gelişen ve sorunlarla yüzleşen kişilerin toplumun diğer sosyal sistemleriyle ilişki kurmalarını kolaylaştırmaktır. Grup çalışmasına katılan bireyler bir yere ait olma duygusu, duygu ve düşüncelerini ifade etme, kendisi hakkında bilgi sahibi olması, güven duyma, sorumluluk alma gibi beceriler elde ederler (Yaman, 2015).

“Sosyal hizmet uygulamalarında ana hedef; toplumun belli noktalardaki ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmak ve daha da önemlisi toplumun kendi sorunlarıyla baş edebileceği bir alt yapıya kavuşmasına zemin hazırlamaktır. Bu anlamda SHU, her toplumun kendine has özelliklere sahip olduğunu bir an olsun unutmayacak, toplumun yerel ve kültürel şartlarından yola çıkarak bir çözüm örgütlenmesi içerisine girecektir” (Yaman ve Akyurt, 2013).

3. AVRUPA BİRLİĞİNDE AFETLERDE SOSYAL HİZMETLER

Avrupa Birliği(AB) yöneticilerinin hem fikir oldukları düşünce, öncelikli ihtiyaç sahipleri ve yardıma muhtaç kişilere sunulan yardımların yeterli olmadığı yönündedir. Bu toplulukların eğitim ve iş alanındaki hizmetlere eşit haklarla ulaşamaması toplumda kronikleşen bir eşitsizlik algısı yarattığıdır. Aynı zamanda AB toplumundaki sosyal yardım alan insanların sayısı gün geçtikçe artması ve bu bağımlılık halinin kişilerde bağımsız yaşam motivasyonunu düşürdüğüdür. “ AB komisyonu Sosyal Yardım Fonu yeni projelere mali destek sağlayarak yaşanan sosyal dengesizliği azaltmayı ve sıra dışı grupların yaşam standartlarını arttırmayı planlıyor. Bunun için desteklediği projelerin % 80’lik mali yardımı Brüksel tarafından karşılanıyor, % 20’lik kısmının ise başka kaynaklarca desteklenmesini şart koşuyor.”

İngiltere birçok AB üyesi ülkeyle kıyaslandığında doğal afetlerin çok az yaşandığı bir ülkedir. En sık karşılaşılan doğal afetler Sel ve Fırtınalardır. Buna rağmen

İngiltere afetlere müdahalede sadece merkezi düzeyde değil bölgesel ve yerel düzeyde ele alarak buna göre politikalar ve uygulamalar geliştirmektedir. Sıklıkla yaşanan afetlerde sorumluluğun merkezi yönetimden çok yerel yönetimde olduğu görülmektedir. “İngiltere afet sonrası yardım sağlanması sürecinde uluslararası sübvansiyon alan bir ülke olmaktan ziyade uluslararası boyutta yardım sağlayan bir ülke pozisyonundadır. Afet sürecinde ve özellikle sonrasında afetlerin yönetimi, afet sonrası verilecek hizmetler ve bu hizmetlerin kimler tarafından sağlanacağı önemli bir konudur. Bu kapsamda İngiltere’nin afet yönetim sürecinde resmi ve gönüllü kurumlar arasında işbirliğinin yaygın olduğu ve özellikle afet sonrası hizmetlerin uzun süre (genellikle altı aydan daha fazla bir süre) sağlandığı görülmektedir” (Tuncay, 2004). İngiltere sosyokültürel yapısı gereği çok çeşitli inanışa sahip insanlardan oluşan bir ülke olması nedeniyle sosyal hizmetlerde dini liderlerin iş birliğine ihtiyaç duymaktadır. SHU farklı inanç sistemlerine yönelik gerekli birikime sahip olmamaları sosyal hizmet uygulamalarında yetersiz kalmalarına neden olmaktadır. “İngiltere’de sosyal hizmet uzmanlarının % 47’si, din ve(ya) maneviyatın sosyal hizmetlere entegre edilmesinin sosyal hizmetlerin misyonu ile çelişmediğini ifade etmektedir” (Furman ve Arkd., 2005: 831).

Maneviyatın dışında sosyal hizmet bağlamında uyguladıkları afet durumunda genel ve bölgesel afet planlarının yapılması, gönüllülerin afet sonrasında özellikle destek hizmetlerinde görev almalarının sağlanması, afet sonrası maddi ve manevi kayıp yaşanan afetzedelerin belirlenerek önceliklerinin karşılanması vb. uygulamalar yürütmektedir. Bu uygulamalar tabii ki sadece İngiltere için geçerli değil Almanya’da da STK’lar ve kilise sosyal hizmetlerde afet sonrası uygulamalarda önemli bir yere sahiptir. Avrupa ülkelerinde yaşanan afetin büyüklüğüne göre ulusal ve yerel idareler, STK’ları bu bağlamda gönüllüler ve kilisenin ortak bir şekilde hareket ettiği ve her birimin kendi yetki alanı kapsamında afet ve acil durumlarda bir bütçe ayırdığı görülmektedir.

4. AFETLERDE SOSYAL HİZMET UZMANLARININ ROLÜ

Afet yardımı, acil durum gerektiren karmaşık bir iştir. Afetler sonrasında yardım çalışmalarının bir kısmı sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılır ve bu uygulamalar sosyal hizmet uygulamasının bir parçası olarak kabul edilmelidir. Geçmişte sosyal

hizmet uzmanları afetlerde yardım çalışmalarına dâhil edildi, fakat bu afetin merkezinde değil daha çok bilimsel verilerin hazırlanması olarak uygulanmıştır.

Afetler toplumu büyük ölçüde etkiler ve sosyal hizmet disiplin ve mesleği, nedenleri ne olursa olsun, karmaşık durumdan kaynaklanan çeşitli ihtiyaçları, geniş bir kavrayışla ele almak ve bu zoru süreci yönetmeyi başarmak zorundadır. Afetin ardından kurtarma ekipleri ivedilikle insanları kurtarmak için harekete geçerler ve görevlerini tamamladıktan sonra afet alanından ayrılırlar.

Sosyal çalışmacıların görevi de tam bu noktadan sonra başlamaktadır. Sosyal çalışmacı afetten sonra yaralıları, aileleri kaybolanlar ve yakınına kaybeden ailelerle mikro ve mezo düzeylerde eşzamanlı biçimde çalışmaya yönelir. Bu psikososyal içerikli mesleki müdahaleler, ilişkili iki uygulamayı yansıtmakta olup; bunlardan ilki, resmi organların sorumlulukları ve genel afet politikalarının işleyişi, ikincisi ise insani yardım odaklı çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarının rolüne ilişkin gayri resmi süreçleri içermektedir. Yardım operasyonları iyi planlamalı anlık kararlara bırakılmamalıdır. Ne yazık ki yardım çalışmaları iyi planlanmadığı için afet sonrası oluşan kaos ortamında sosyal hizmet çalışmalarının uygulanma aşamasında sorunlar yaşanabilmektedir.

Afet çalışmalarında, sosyal çalışmacılar meslek rol, görev ve sorumluluklarını etkili kullanarak başarılı planlamalar yapabilirlerse, afetlere yönelik en etkili sosyal müdahaleyi gerçekleştireceklerdir. Bu mesleki çalışmalar sürecinde SHU/sosyal çalışmacıların sıklıkla kullanılan mesleki roller; bağlantı kuruculuk, müktedir kılıcı, kolaylaştırıcılık, savunuculuk, arabuluculuk ve toplumu bilgilendirme gibi unsurlardan oluşmaktadır (Tuncay, 2003).

Afetler, daha öncekiler unutulmaya başlandığında, en az beklendiği zamanlarda aniden meydana gelen felaketlerdir. Mikro düzeyde felaketler bireyleri ve aileleri etkilemekte olup, makro seviyede afetler çok daha geniş bir düzeyde yaşanır. Acil bir durumun ardından, bir topluluğun tümünün sosyal hizmetler kapsamında profesyonel ve profesyonel olmayan yardıma ihtiyacı olabilir. Acil durumlar gayri resmi destek sağlama eğilimindedir. Gönüllü kuruluşlar ve özel işletmeler topluma yardım sunabilir. Ancak, soru kimin yardım operasyonunu organize etmek, yönetmek ve yönlendirmesi gerektiğidir. Bu süreçte profesyonel sosyal hizmet uzmanlarının geçmiş tecrübeleri, Afet sonrası yapılan sosyal hizmet araştırmalarının gösterdiği veriler çoğu mağdurların travmatik tepkilerine ve psikolojik problemler yaşadığını gösterir.

Hobfoll ve Devries (1995) psikiyatrik acil durum çalışma teorisinde NATO'nun bir felaketten sonra toplumdaki stres yönetimi konusundaki pratik tecrübesini tartışır. Psikolojik stres, eyleme geçirmede etkili bir teşviktir (Streeter)ve Murty, 1996). İngiltere'deki Hillsborough felaketinin ardından, Newburn (1993: 60) “Gerçekten de, felaketler çok fazla ilgi ve destek üretiyor. Profesyoneller ve uzman insanlar yardım etmek isteyebilirler. Dyregrov ve diğ. (1996), profesyonel ve gönüllülerin birleşiminin afetler sırasında sağlanan yardımlar ve farklı zaman içinde her bir yardımcı gruba etkisini tartışır. Boes (1997), Türkiye'deki sosyal hizmet müdahalesi için bir tipoloji önermektedir. Hasar görmüş kişilerin koştugu hastaneler ve aileleri takip eder. Ancak travma bir amaç sosyal hizmet müdahalesi için. Ancak sosyal hizmet uzmanları felaketten sonra sorumluluk almalı ve yardım operasyonunda etkin rol almalıdır,99 depreminde bu operasyonlar çeşitli kuruluşlar tarafından yerel olarak yönetildi. Soru kimin yol gösterecek ve yardım faaliyetlerini yönetme konusunda genel sorumluluğu kabul edecek. Kaynak bağımlılığı teorisi, kurumlar arası koordinasyon ve destek ihtiyacını vurgulamaktadır (Faupel ve Kartez,1996). Merkezi bir lider kurum her durumu yönetmelidir. Örneğin ABD, Federal Acil Durum Yönetimi Kurumu (FEMA) böyle bir kurumdur. Ancak (Kiraz, 1997), bu kurumun katı politikası ve orta sınıf nüfus ve farklı kültürel ve etnik insanlar arka plan haklarından daha az sayıda hizmet aldığını belirtmiştir Her türlü bilgi, felaketlerin yönetiminde anahtar bir kavramdır. Bilgi, ele alınması gereken kilit bir konudur. Sadece yardım kuruluşları arasında değil, devletin tüm kurumları arasında ortak bir dil olmalı ve koordinasyon sağlanmalıdır. Bununla birlikte, kolluk kuvvetlerinin afet sonrasında yasal olarak yerine getirmesi gereken görevler vardır; bunların içinde kanıt toplamak gelecekteki soruşturmalar için, trafik ve kalabalığın kontrol edilmesi, hırsızlığın önlenmesi, yağma, vb. Polis görevlerinin karmaşıklığı, Bir felaketten sonra kolluk kuvvetlerinin bir rol üstlenmesi gerekir (Yanay ve Benjamin, 2005).

Afetler aciliyet, belirsizlik ve panik ile karakterizedir. Sağlamaları beklenen yardımcılar da dâhil olmak üzere herkesi etkilerler. Büyük ölçekli felaketlerde, bölgesel veya ulusal (devlet) kurumların Kaynakların sağlanmasında ve karmaşık afet durum ve ortamının yönetilmesinde öncü bir rol üstlenmelidir. Sosyal çalışmacının afet sonrası görevleri arasında; hizmet sağlama sorumluluğunu kabul etmek, diğer kurumlarla irtibat kurmak, neye ihtiyaç duyulduğunu planlamak ve planlamalar doğrultusunda ihtiyaç sahiplerinin belirlenerek gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak. Böylece sosyal

çalışmacı profesyonel yardımların başladığı ve sonlandığı yerdir. Acil bir durumdaki temaslar, mağdurlara ve hayatta kalanlara yardım ederek, danışanla sosyal çalışmacı arasında terapötik ilişkiye dönüşebilir. Bir afetten sonra, mağdurlar ve ailelerinde yoğun üzüntü, şok, dağınıklık, inkâr, depresyon, suçluluk, kaygı ve saldırganlık görülebilir. Bu noktada eğitilmiş ve deneyimli sosyal çalışmacı bu duyguların farkındadır ve onları eyleme dönüştürebilir. Anaerkin bölgede görevlendirdiği sosyal çalışmacıların yanı sıra aynı bölgede yaşayan oradaki halkı tanıyan ve gereksinimlerini bilen sosyal çalışmacılarında bölgede görevlendirilmeleri önemlidir. Yerel yönetimin etkin bir şekilde bu afeti ve acil durumu yönetebiliyor olması gerekir. Burada afet yönetimi konusunda belirlenen politikalar çok önemlidir. 1999 Yalova depreminden sonra yaşanan maddi ve manevi kayıplar sonrasında 2011 yılında yaşanan Van depremi birçok konuda geliştiğini göstermiştir. Sosyal hizmet uzmanları ihtiyaç duyulduğu sürece sahada kalmalıdır. Afetzedelerin tepkileri her zaman benzerlik göstermez, çeşitli travmaları olabilir. Daha önce yaşadıkları bir afet veya ruhsal sarsıntıya yol açabilecek olaylar sonrasında yaşanan afet kişilerin farklı tepkiler vermesine yol açar. Sosyal çalışmacı ihtiyaçları değerlendirir, bilgi alışverişinde bulunur, yönlendirmeler yapar ve öncelikli yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım eder. Afet alanında bilgi toplamak ve bu bilgileri değerlendirmek çok önemlidir. Sosyal çalışmacı topladığı bilgiler doğrultusunda gerginliği azaltmaya yardımcı olabilir, profesyonel müdahale yetisine sahiptir, öngörülemeyen reaksiyonlara karşı daha dikkatlidir. Hastanelerde bulunan sosyal çalışmacılar yakınlarını arayan insanlarla birebir ilgilenmeli, bilgi ve yardım sağlamalıdır.

Kudüs örneğinde afet sonrası hastanelerde görevli sosyal çalışmacının yaralıların yanı sıra yakınlarını arayan insanlarla birebir ilgilendiği, kayıp kişiler için kolluk kuvvetleriyle irtibata geçtiği, yakını kaybeden kişilere süreç boyunca refakat ettiği belirtilmiştir (Yanay ve Benjamin, 2005).

Ne yazık ki bizim sosyal hizmetler politikamız travma yaşayan kişilerle bu denli yakınlık sağlayacak şekilde düzenlenmemiştir. Sosyal çalışmacı afet ve acil durumlarla başa çıkmak için aslında en donanımlı kişilerdendir. Birincisi; böyle karmaşık bir durumla başa çıkacak için profesyonel eğitime sahiptir. İkincisi; kriz konusunda bilgi ve deneyime sahiptirler. Üçüncüsü; mevcut refah programları ve düzenlemeler konusunda yani yasal mevzuat konusunda bilgi sahibidir. Dördüncüsü; hastaneler dâhil çok çeşitli kurumlarda istihdam edilmişlerdir ve bu da okullar, hastaneler özel ve kamu

kuruşlarında paha biçilemez bir yardım ağına sahip olduğunu gösterir. Kriz anında profesyonel ve kapsamlı ortak çalışma acil durumun daha rahat atlatılmasında bir aşama sağlar. Resmi ve özel kurumlardaki birbirini tanıyan ve güvenen aynı mesleğe gönül vermiş sosyal çalışmacılar bilgi paylaşımlarıyla sorunların daha kolay ve hızlı çözülmesine olanak sağlarlar. Ayrıca unutulmamalıdır ki afet bölgesindeki sosyal hizmet uzmanı (SHU) da bir afetzededir. Bu ağın içinde yer alması sadece danışanlarına yardım sağlamaktan öte kendi içinde bir yardım ağına dönüşür. Yaşadığı travmayı en iyi anlatabileceği kişi aynı mesleğe mensup olduğu bir diğer sosyal hizmet uzmanıdır. Tabii afet sonrası halkın sosyal hizmet uzmanına yaklaşımı da önemlidir. Yaşanan stres sonrasında SHU her bireyin aynı şekilde yaklaşmayacağı, beklide siyasi erke ulaşamayan kişilerin tüm sorumluluğu kamu adına SHU'na yükleyeceği durumlar yaşanabilir. Burada toplumun SHU yaptığı işi, nasıl yardım edeceğinin iyice anlatılması kafalarında oluşan olumsuzlukların giderilmesi gerekir. Bu kaotik ortamda SHU'nun tüm kişisel ve mesleki potansiyelini kullanmalıdır. Acil durumlarda SHU'ların özel bilgi ve becerilere ihtiyacı bulunur. Bunun temelinde eğitim ve öğretim gelir. Bir meslektaşıyla veya eğitim aldığı kişilerle yaptığı paylaşımlar bu deneyimde yol gösterici olacaktır. Karmaşık, stresli işlerle başa çıkmak için iyi önlemler almalı ve atılması gereken adımları atmalıdır.

Ancak çok yetenekli ve deneyimli bir SHU da içinde bulunduğu karmaşayı içselleştirebilir ve işlevselliğinde eksiklikler yaşayabilir. Geniş kapsamda yaşanan bir afette SHU kendi ailesi ve arkadaşları içinde endişe duyar. Sağlıklı bir çalışma yürütebilmesi için sevdiklerinin güvende olduğunu bilme ihtiyacı hisseder. Tüm afetzedeler gibi. Bu nedendir ki SHU afetzedelerle yakın ilişkiler kurar. Çoğu durumlarda görevlendirilen SHU dışında da afet bölgesine gelen ve gönüllü çalışmalara katılan SHU vardır. Stres ve endişeyi yenmenin beklide en iyi yolu harekete geçmektir. Tabii yapılan bu çalışmaların SHU ya kattığı mesleki deneyim dışında hem yararlı hem de iyileştiricidir, fakat en önemlisi gelecekte yaşanabilecek benzer durumlar karşısında bir bilgi havuzu oluşturmasını sağlar. Gelecekte üretilecek politikalar için veya insani yardımlar için toplanan bilgilerin analizi çok önemlidir. Sosyal hizmet için temel bir endişe, ihtiyaç duyulan hizmetlere erişimi kolaylaştırmaktır. Sosyal hizmet mesleğinin misyonu, savunmasız nüfuslarla hizmet sistemleri arasında bağlantılar oluşturmayı ve kaynakları insanlar için daha erişilebilir hale getirmek için hizmet sistemleri arasında bağlantılar oluşturmayı içerir (Minahan ve Pincus, 1977).

Sosyal hizmet araştırmaları, afet hizmetlerine erişimi iyileştirmeyi amaçlayan çeşitli sosyal hizmet uygulama yöntemlerine odaklanmıştır. Bu yöntemler vaka yönetimi, vaka bulma, sosyal yardım, savunuculuk, bilgi ve sevk etme ve müracaatçıların ihtiyaçları için başvuruda bulunmayı içerir. Vaka yönetimi, müracaatçı için programlar, hizmetler ve kaynaklar bulmayı ve hizmetlerin anlamlı bir kombinasyonunun sağlanmasını içerir. Bir felaketten sonra vaka tespiti önemlidir, çünkü birçok felaket kurbanı mevcut felaket hizmetlerinden habersizdir veya sosyal hizmet almaktan güvensizlik problemi yaşar. Savunuculuk, sosyal çalışmacının müracaatçının bir hizmet için uygun olduğu diğer kurumlarla temasa geçilmesini içerir (Zakour, 2008).

5. AFETLERDE SOSYAL HİZMET KURAM VE YÖNTEMLERİ

Sosyal çalışma mesleği sosyal aksiyon temelinde daha fazla eşitlik sağlamak için toplumsal hareketlere katkı vermelidir. Sosyal eşitsizlik içindeki insanların kötü sağlık deneyimleri fiziksel sağlığa da etki etmektedir. Sosyal hizmet açısından odaklanması gereken anahtar konular sosyal hizmet uzmanları için sosyal yapıdaki eşitsizliklere bağlı olarak ortaya çıkan sağlıksızlığın başlı başına bir adaletsizlik olduğunu görmeleridir. Eşitsizliklere karşı koruyucu olmalı, sağlık konusunda insanların yaşam deneyimleri açısından daha eşit koşullarda yaşamasının mesleki çalışmasını yapmalıdır.

Sosyal adalette gerçekçi bir sosyal politikanın oluşması için gerekli olan verilerin elde edilmesinde kalkınma sürecine halkın katılımını sağlayarak kalkınmanın demokratize edilmesine olanak sağlayacak yaklaşım ve yöntemlerin geliştirilmesinde sosyal çalışma mesleğinin rol ve önemi yadsınamaz. Burada önemle üzerinde durulması gereken olan husus geleneksel sosyal dayanışmanın bilimin ışığında insan ve çevresini ve ikisi arasındaki etkileşimi anlamakta bilimsel yöntemlerin yer alması, sosyal hizmetin bir hayırseverlik olmayıp devletin himayesinde tanımlanan bir vatandaşlık hakkı olduğu yönündeki sosyal adalet anlayışıdır

5.1.Kriz Müdahalesi

“Sosyal Hizmet uygulamasında sosyal çalışmacının kuram ve yöntemler konusunda kazandığı bilgi ve beceri sorunlara yaklaşımında ve çözümlerinde önemli

bir rol oynar. Kriz durumunun üstesinden gelmek ve kriz durumundaki danışan güven ve problem çözme seviyelerini arttırmak için kişinin güçlü yönlerine ve kaynaklarına odaklanan temel müdahaledir” (Teater, 2014). Bu denge modeli böylelikle büyüme ve gelişmenin teminatı için bireyin güçlü yönlerini, kaynaklarını ve savunma mekanizmasını etkili kullanabildiği dengeli duruma döndükleri bir müdahaleyi gerektirecekti.

Kriz müdahalesi özellikle birey, aile ve toplumlarca algılanan krizin üstesinden gelme ve savunma seviyelerini geliştirme doğrultusunda tasarlanmış kısa ve öz müdahale şeklidir. Kriz süreci öznel bir dönemdir, kişinin sorunla başa çıkma seviyesine göre bir kişi için sadece sorun olan bir olay diğer bir kişi için krize dönüşebilir. Yada aynı olayla karşılaşan iki insanın verdiği tepkiler ve başa çıkma durumu farklılık gösterir. Kişilerden biri savunma mekanizması ile harekete geçerken diğer bir kişi etkili ve uygun bir savunma geliştiremez ve bu krizin içinde kaybolabilir. Bu sebeple; kriz kişiseldir ve çeşitlilik gösterir.

“Roberts ve Yeager (2009, s.2), krizi 'birey tarafından zararlı, tehditkâr ya da yoğun ölçüde üzücü olarak algılanan ve süregelen baş edebilme metotları ile çözülemeyen, stresli ya da travmatik olay ya da olaylar dizisine öznel bir tepki' olarak tanımlarlar” (Barbra Teater, s 231). Bazı insanlar bu kriz sürecinden daha güçlü çıkarken bazı insanlar çok basit görünen sorunları hayatlarını mahveden hayatlarının dönüm noktasını belirleyen durumlar haline getirir. Kriz müdahalesi tam olarak bireyin genellikle fizyoloji veya psikoloji kaynaklı kendini savunamama, depresyon, korku hali, kızgınlık, içsel gerilim, öz güvende düşüklük, içe kapanma, şok hali, iletişimde zorluk yaşamak gibi belirtilerle görülebilir. Bu belirtilerin akut döneminde uygulamaya geçildiğinde daha etkilidir ve çözüme daha çabuk ulaşılabilir. Bireylerin yardıma en çok ihtiyaç duyduğu dönem bu dönemdir.

Afetlerde oluşturduğu etki gereği aslında her insan için baş edebilmesi zor bir kriz halidir. Aslında her afetzede bu durumdan belirli ölçülerde etkilenir. Bu noktada sosyal hizmet uygulamasında sosyal çalışmacının yararlandığı yöntemlerin başında kriz müdahalesi gelir.

Sosyal çalışmacı kriz müdahalesini uygularken unutmaması gereken en önemli noktalardan biri müracaatçının sosyal çalışmacın karşısında tamamen savunmasız olduğudur. Yaşadığı olay nedeniyle birçok konuda doğru davranışları

oluşturamamaktadır. Bu nedenle sosyal çalışmacı uygulama aşamasında gücünün farkında olmalı ve müracaatçıya zarar vermeyecek şekilde yönlendirmelidir. Krize müdahale aşamasında belli temel ilkeleri göz ardı etmemek gerekir. Bunların başlıcaları, her toplumun, ailenin yâda bireyin kendi gücü vardır, SHU müracaatçı işbirliği içindeyse onlara yardımcı olabilir, hastalıklar ve yaşanan travmalar müdahale fırsatlarını riske eder. Ayrıca danışan bu süreçte kendine yardımcı olacak birine ihtiyaç duyar. Bu noktada S.Ç. duygudaşlık yeteneği önemlidir. Müracaatçı onu anlayan, empatik bir ilişki kurabildiği, güvенеbildiği birine ihtiyaç duyar. Onun güçlü yönlerini ortaya çıkararak, gerçekte bağlantı kurmasına yardımcı olmasını bekler. Barınma ihtiyacını karşılayan veya ekonomik olarak destek sağlayabileceği yardımlar ister. Ayrıca sürecin devamında çeşitli fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabileceği yardımları nereden sağlayabileceği konusunda doğru bilgilendirilmek ister. Sosyal çalışmacı bu çalışma sürecinde kişinin ihtiyaçlarını tam olarak belirlemeli ve bu ihtiyaçları Sosyal Hizmet ilkeleri doğrultusunda uygun biçimde karşılamalıdır.

Sosyal çalışmacı kriz müdahalesinin belli aşamalarından geçerek afetzedeleri içinde bulunduğu zorlu durumlardan çıkarmak için çeşitli yöntemler belirler. Krize müdahale yönteminde birçok yazar farklı yöntemler belirlemiştir. Bunların en bilineni Robert'in (2019) yedi aşamalı müdahale modelidir.

- 1- Planlama ve Kriz müdahalesi: Bu aşamada müracaatçının hem fiziksel hem de psikolojik durumu değerlendirilir. Ve kişinin kendine zarar verebileceği durumlar ortadan kaldırılmaya çalışılır. Bu aşamada değerlendirme yapılırken kişinin ruhsal durumu değerlendirilmeli, intihar ile ilgili düşünceleri var mı ne ölçüde yaşamını sonlandırmayı düşündüğü öğrenilmeli buna göre bir yol izlenerek sağlık çalışanlarıyla veya kolluk kuvvetleriyle iletişime geçilmelidir. Bu aşamada kişi sadece kendine zarar vereyi düşünmez çevresindeki insanlara da zarar verme düşüncesinde olabilir veya çevresindeki insanların ona zarar vermek, istediklerini düşünür. Ayrıca kişinin tıbbi yardıma ihtiyacı olup olmadığı değerlendirilmeli, kronik hastalıkları var mı, herhangi bir ilaç kullanıyor mu vb. konular değerlendirilmelidir.
- 2- İletişim Kurmak: Kriz durumunda yapılan ilk görüşme çok önemlidir. Bu görüşmede kişinin yaşadığı travmanın farkında olduğunu hissettirmelidir

sosyal çalışmacı. Ayrıca müracaatçının duygularına ve hissettiklerine karşı saygılı bir yaklaşım kullanılmalıdır. Kişinin ihtiyaç duyduğu yardımı alabileceğinin güvencesi bu aşamada sağlanır. Genelde planlama aşamasından başlayarak bu aşama için hazırlık yapılmalı ilk iletişimde bu aşama içinde bilgi toplanmalı ve doğru yaklaşım belirlenmelidir.

- 3- Mevcut Problemler ve Kriz Müdahalesine Etki Eden Problemler: Mevcut problemler ve kriz aşamasında yaşanan problemler hakkında bilgi toplamaya devam edilmelidir. Daha önce benzer bir problemle karşılaştı mı? Karşılaştıysa daha önce bunu atlama için nasıl bir yol izledi. Daha önce yaşadığı sorunlarla bu sorun arasındaki farklar nelerdir? Buna benzer müracaatçının rahatlıkla cevaplayacağı ucu açık sorular sormak gerekir.
- 4- Müracaatçının Duyguları ve Hissettiklerini Anlamak ve Destek Sağlamak: Bu evrede Sosyal Çalışmacı dinleme becerilerini kullanarak bir önceki aşamadaki soruların cevaplarını almalıdır. Ayrıca Sosyal Çalışmacının aktif dinleme becerilerini kullanarak müracaatçıyı anladığı, duygudaşlık kurabildiğini göstermeli ve konuşma esnasında onu anladığını belirten cümlelerle kişinin güven duymasını sağlamalıdır. Bu aşama kişinin his, duygu ve düşüncelerinin onaylandığını ve önemsendiğini hissetmesi önemlidir.
- 5- Kişinin Güçlü Yönlerini Ortaya Çıkarma ve Çözüm İçin Farklı Yollar Bulmak: 3. Evrede keşfedilen sorunlar için bu aşamada çözümler bulmaya başlanmalıdır. Sosyal Çalışmacı çözüm odaklı müdahalede kişinin güçlü yönlerini ortaya çıkarmalı ve sorunlarla baş edebileceği gücün içinde olduğunu göstermelidir. Ayrıca yaşanan durumun nasıl bir krize dönüştüğü ve bunu atlatabilmek için nasıl bir çözüm bulacaklarını müracaatçıyla birlikte planlayarak çözüm merkezine kişiyi koymalıdır. S.Ç her durumda ortak fikir üretemeyebilir. Kişinin ruhsal veya zihinsel olarak yeterli olmadığı durumlarda kendi fikirlerini kişiye sunabilmelidir.
- 6- Geliştirilen Müdahale Planının Uygulanma Aşaması: Müracaatçıya en uygun plan belirlenmeli ve bunun kişiyle paylaşılmalıdır. Geliştirilen planın bir kopyası kişiye verilmeli ve bundan sonra yapacakları veya yardım alacağı kurumların belirlenmesi, onlarla iletişime geçerken kullanacağı yollar açıkça izah edilmelidir.

7- Takip: Geliştirilen planın nasıl işlediği, müracaatçının durumu, gelişim sağlayıp sağlayamadığı bu süreçte kontrol edilmelidir. En önemli aşamalardan biride takip etme sürecidir. Bu aşamada Sosyal Çalışmacı ve müracaatçı yüz yüze veya uzaktan iletişim kurarak görüşmelerini devam ettirmelidir.

Toplum refahı ve sağlığının korunmasında kriz müdahale aşaması büyük önemdedir. Bu aşamadan sağlıklı bir şekilde çıkamayan danışan çözüm bulamadığı sorunların ilerlemesiyle ciddi psikolojik problemler yaşayacaktır. Üstesinden gelemediği problemlere yenilerinin etkilenmesi ileri dönemde bireyden topluma yansıyan bir sorun haline dönüşecektir. Bu bağlamda sosyal çalışmacının kriz müdahalesindeki bilgi ve beceriler büyük önem taşır. Doğru ve zamanında müdahale sosyal çalışmacıyı krize karşı güçlü kılar. Bir felaket sırasında, savunmasız kişilerle hizmet kullanılabilirliğindeki eşitsizlikler ortaya çıkar bölgelerin afete karşı daha savunmasız kalmasından dolayı nüfuslar bu nüfusların içinde bulunduğu, daha az sayıda kuruluş bu alanlarda hizmet vermek, daha düşük kapasiteler ve ağ etkileşimi bu topluluk organizasyonlarının ve coğrafi engellerin afet sırasında kaynakların yeniden dağıtımının yavaşlatır. Savunmasız nüfusların göreceli coğrafi izolasyonu ve onlara hizmet veren kuruluşlar, felaket sonrası toparlanmanın önünde bir engeldir. Yüksek oranlarda uzun vadeli, ciddi sağlık, zihinsel sağlık ve ekonomik felaket mağdurlarında sorunlar. Bu afetlerden kaynaklanan risk artışı çok ciddi bir sosyal ve ekonomik adalet meselesidir. Kriz müdahalesiyle bunun önüne geçilebilir. Sosyal hizmet uzmanları, toplulukta birden fazla rol üstlenir. Bir komisyoncu, arabulucu, politikacı, öğretmen vb. mikro, mezo ve makro müdahalelerle toplumun her kesimine ulaşabilirler. Mikro düzeyde, sosyal hizmet uzmanları iddialı davranışları danışanların mevcut afet hizmetlerine erişmelerine yardımcı olur. Mezo düzeyinde, arabulucu ve aracı olarak sosyal hizmet uzmanları savunmasız danışanları bağlayabilir gayri resmi topluluk grupları ve yerli halklarla çalışarak kaynaklara erişim haklarından mahrum bırakılmış müracaatçıları belirlemek için önemli konumdadırlar. Makro düzeyde, sosyal hizmet uzmanları resmi örgütler içindeki politikaları savunmaya teşvik eder ve gönüllü toplulukların buna katılımını teşvik eder.

5.2.Güçler Perspektifi

İnsanlar yaşadıkları olaylarla baş edemedikleri zaman çözümü başka kişilerde ya da farklı yollarda ararlar. Oysa bu yaklaşımda kişinin yaşadığı mevcut problemden uzaklaşabilmesi ya da atlatabilmesi için gerekli çözümün ve gücün kendi içinde olduğunu gösterir. Bu yaklaşımda sosyal çalışmacı müracaatçının acılarına ve problemlerine gereken önemi vererek hem kişinin güçlü yönlerini keşfetmesine hem e bunu çözüm sürecinde kullanmasına öncü olmalıdır.

Bu yaklaşım sosyal çalışmacılar tarafından birçok yöntemle birlikte kullanılır. Sosyal çalışmacının bu yöntemi kullanabilmesi için önce bu kavramı tam olarak anlamalı ve özümsemelidir. Haliyle kişinin güçlerini irdelerken sosyal çalışmacı kişinin görünen güçlerinin de ötesine bakmalı kişinin yeterliliğini, dayanma gücünü derinlemesine irdelemelidir. Kişi benzersiz olarak tanımlanır; özellikler, yetenekler, kaynaklar güçlü yanlarını artırmalıdır.

Sosyal Hizmet alanında güçler perspektifi altı teoride temellendirilmektedir. Bunlar; her bireyin ve toplumun güçlere sahip olduğu, yaşanan sorunların hem zorluk hem de fırsat kaynağı oluşturabileceği, birey ve toplumun isteklerini önemsemek, müracaatçıya yapılacak yardımların en doğru yönteminin kişiyle birlikte hareket ederek gelişebileceği, çevrede bulunana kaynakların doğru gözlem ve yöntemle uygulanması ve ilgi ve alaka. Sosyal hizmet uzmanları ayrıca yardım hizmetlerini, programlarını ve organizasyonlarını insancillaştırır, onları afetzedeler için daha kullanıcı dostu hale getirir. Bu sosyal hizmet faaliyetleri özellikle savunmasız kişiler, geniş aileleri için kaynak yetersizliği, gayri resmi rahatlama sağlamak ve erişimde özellikle zorluk yaşayanlar resmi yardım hizmetleri için faydalıdır. Sosyal hizmet uzmanları bu mağdur topluluklara topluluk aracılığıyla yardımcı olabilir kalkınma, savunuculuk, sosyal yardım ve aracılık hizmetleriyle.

Afet sırasında, programların ve hizmetlerin koordinasyonu etkili bir müdahaleyi kolaylaştırır. Hızlı ve zamanında tedarik için koordinasyon gereklidir. Sosyal çalışmacı danışanıya görüşürken kullandığı üsluba çok dikkat etmelidir. Dil kişiyi güçlendirme yada yaşadığı travmanın daha da kötüye gitmesine neden olabilir. Kelimeler benlik duygusunu besleyen samimi anahtarlardır. S.Ç. görüşme esnasında kendi kullandığı kelimelere dikkat ederken danışanın kendini ifade ettiği kelimeleri de dikkatle incelemelidir. Bazlı kelimeler güçlü yönleri ortaya çıkarmakta anahtar rolü üstlenir.

Ayrıca bireye sadece kendi güçlü yönlerini göstermekle kalmayıp birey ve toplum ilişkisinin de içinde bulunulan zor durumları aşmada yardımcı olduğu vurgulanmalıdır. İnsan sosyal bir canlıdır. Bireysel yaşamının yanında sosyal birliktelikleri de zorlukların üstesinden gelmekte yol gösterici olabilir. Afet durumlarında toplum birbirine kenetlenir. Afet bölgesinden uzakta olanlar tüm imkânlarını seferber ederek afetzedelere yardımcı olmak için çalışırlar. Güç perspektifinde gruplarla çalışmada bu bağlılık kullanılabilir.

Ayrıca gurup çalışmasında bireysel çalışmadan daha pozitif sonuçlar alınabilir. Çünkü birey başına gelen bu zor durumun sadece kendisine olmadığını, kendisiyle aynı veya benzeri olayları yaşayan insanların varlığını bilmesi ve onların olaylara bakış açısını görmek kişinin kendine güvenini arttıracaktır. Bu yöntem insanları tepkilerine göre sınıflandıran, yaşanan durumu göz ardı eden, danışanı suçlayan yöntemlere farklı bir seçenek olarak oluşmuştur. Yöntem uygulanırken danışanın ve çevresinin de güçlerini ortaya çıkararak hem kişiyi suçlamanın önüne geçer hem de odaklanmaya katkı sağlar.

6. AFETLERDE PSİKOLOJİK İLK YARDIM

Psikolojik ilk yardım doğal ve insan kaynaklı afetler, kazalar vb. kişide ruhsal travmalar yaratabilecek olay anında veya sonrasında yapılan bir psikososyal müdahaledir. Özellikle afetler gibi çok sayıda insanı etkileyen olaylardan sonra kişilerin fiziksel ve ruhsal durumlarını değerlendirerek gerekli yardımın yapılmasında katkı sağlar.

Bu yöntem tıpkı güçler perspektifinde olduğu gibi kişinin yaşadığı olay sonrasında onunla nasıl baş edebileceğini, yaşanan olay sonrası önceki hayatına nasıl dönebileceği konusunda rehberlik eder. Psikolojik İlk Yardım(PİY) ile ilgili birçok kılavuz yayınlanmıştır. Bölgelere, yaşanan olaylara müdahale anlamında kılavuzlarda farklılıklar gözlemlenebilir. PİY ifadesi ilk kez “1954 yılında Amerika Psikiyatri Birliğinin Kılavuzunda” yer almıştır.(Demircioğlu ve Ark.2019). Yaşanan olay sonrasında kişilerin ruhsal yapısında ciddi bozulmalar, endişe nöbetleri, zararlı maddelere yönelimin (alkol, uyuşturucu vb.), sosyal iletişimlerde bozuklu gibi durumlarda artışlar olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda koruyucu hizmetlerin ve psiko-sosyal desteğin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle kriz müdahalelerinde

prosedürün bir parçası olması gereken PİY tabi ki tek başına yeterli değildir. Dünyanın birçok ülkesinde PİY afet yönetim planının içine dâhil edilmiştir.

Afet anında ve sonrasında yerel yönetimler bünyesinde oluşturulacak PİY destek ekiplerinin yönlendirilmesiyle ilk andan itibaren müdahaleye başlanmalıdır. Ayrıca PİY günlük çalışma hayatlarında travmaya maruz kalan insanlarla sıklıkla karşılaşan meslek gruplarına ve afetler konusunda gönüllülük esasında çalışan STK personelinin eğitimlerinin de bir parçası olmalıdır. Tabi sadece afet anında ve sonrasında değil PİY her anlamda ihtiyaç duyan kişilere sağlanmalıdır. PİY sadece belirli bir kesime uygulanmaz, yetişkinler, özel ilgi kişileri ve çocuklara da uygulanabilir. Burada önemli noktalardan biride PİY ihtiyaç duyan kişinin bu yardımı istemesidir. Yardım istemeyen kişinin zorlanmaması gerekir.

Şekil 6: Psikolojik İlk Yardımın Psikososyal Hizmetler Piramidindeki Yeri (Demircioğlu ve Ark.2019)

PİY özellikle afetlerden sonra veya toplumun büyük kesimini etkileyen olaylardan sonra psiko-sosyal uygulamaların ilki olarak kabul edilebilir. Afet sonrası ilk aşamada afetzedelere yönelik yardımlar içerisinde olması gereken PİY akut dönem müdahalesi olarak hizmet verir. İkinci aşamadaysa olayın ilk şoku atlatılıp normal hayata geçiş aşamasında psiko-sosyal çalışmalar, uzun vadede bir uzman eşliğinde psikoterapi aşamasına geçilmelidir.

PİY uygulamalarının nerede, nasıl ve kimler tarafından uygulanabileceğine yönelik temel prensipler, çeşitli ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan

kılavuzlarda belirtilmiştir. Bu yayınlara göre, “Bak, dinle, ilişkilendir ve yönlendir” temel prensipleri ile işleyen bu yöntem, bir psikolojik danışmanlık ya da psikoterapi olmadığı veya herhangi bir tedavi unsuru içermediği için yalnızca ruh sağlığı profesyonelleri tarafından uygulanan bir yöntem olarak kurgulanmamıştır (World Health Organization 2011). Ayrıca PİY konusunda eğitim alan her bireyinde bu uygulamayı yapabileceği vurgulanmıştır. Özellikle afetlerden sonra bölgeye gelen Sosyal Çalışmacılar, Gönüllü STK üyeleri veya bölgede bulunan bazı meslek grubu mensuplarının bu eğitimi alarak afetzedelere PİY müdahalesinde bulunabileceği belirtilmiştir.

Brymer ve arkadaşları tarafından 8 basamakta gruplandırılan PİY müdahaleleri aşağıda açıklanmıştır (Brymer ve ark. 2006):

a) Bağlılık ve İlişki: Afetzedede ve PİY müdahalesinde bulunan kişinin ilk iletişime geçtiği evredir. Bu aşamada PİY müdahalesinde bulunacak kişiye afetzedenin güven duyabilmesi için öncelikle kendini tanıtmaması, neden orada bulunduğu, hangi kurumu temsil ettiği ve neden onunla konuştuğunu anlatması samimiyetini göstermedeki ilk aşama olacaktır. Bu ilk aşama afetin hemen ardından yapılacağı için afetzedeye önce neye ihtiyacı olduğu en temel gereksinimlerini (su, yiyecek, battaniye vb.) sormak ve bunlara ulaşmasını sağlamak önemlidir. Bu aşamada unutulmaması gereken en önemli hususlardan biride bireyin bu görüşmeyi gerçekten isteyip istemediğidir.

b) Güvenlik ve Rahatlık: Kurtarma faaliyetlerinde olduğu gibi birinci öncelik güvenlidir. Afetzedeyi öncelikle güvenli bir yere götürmeli veya güvenli toplanma alanlarına ulaşmaları sağlanmalıdır. Yaşadığı olayın etkisinde olan afetzedede fiziksel güvenliğin yanı sıra ruhen de güvende olduğunu hissetmelidir. Bunun için kişinin kaygılarının giderilmesi gerekir. Afetzedenin PİY müdahalesinde bulunan kişinin yanında kendini rahat hissetmesi önemlidir.

c) Dengeleme: Bu evrede temel amaç yaşadığı olay sonrası duygu kontrolünü kaybetmiş kişilerin stres durumlarını dengelemektir. Afet sonrası bireyler çeşitli tepkiler verirler. Bazıları aşırı korku, endişe, ajitasyon yaşarken bazıları hiç bir şey olmamış gibi yaşamlarına devam etmeye çalışırlar. PİY müdahalesi sırasında bireylerin verdikleri tepkilere göre bir belirleme yapılabilir.

d) Bilgi Edinme: PİY uygulamasında bilgi edinme ilk görüşmeden başlayarak bütün süreç boyunca devam eder. Bu aşamanın önemi acil ihtiyaçların belirlenmesi ve nasıl bir yol izleneceği açısından önemlidir. Bu süreç boyunca birey kısa bir değerlendirmeye de tabi olur yaşadığı olayla nasıl başa çıktığı, olay sonrası tepkileri, zararlı maddelere yönelimi, çevresi için bir tehdit oluşturup oluşturmadığı da bu aşamada değerlendirilebilir. Ayrıca bilgi toplamak amacıyla sorulan sorulara dikkat edilmeli, kişi üzerinde daha fazla baskıya neden olunmamalıdır.

e) Temel Gereksinimler Konusunda Yardımcı Olma: Bu aşama Sosyal Çalışmacıların çalışmalarına benzer bir süreci takip eder. Bu noktaya kadar edinilen bilgiler doğrultusunda bireyin ivedi ihtiyaçları belirlenir ve onlar karşılanır. Daha az öneme sahip olduğu düşünülen ihtiyaçlar içinse bir programlama yapılarak kişinin bu yardımlara nasıl ulaşılacağı planlanır. Burada PİY uygulamacısı yardımlarla birey arasında bir bağ konumundadır. Ayrıca bireyin temel ihtiyaçlarının hızlıca giderilmesi de güven duygusunun pekişmesinde yardımcı olacaktır.

f) Sosyal Destek: Bu aşamada afetzedelere sağlanacak sosyal destek sayesinde günlük yaşamlarına daha hızlı dönmeleri sağlanabilir. Ayrıca sosyal aktivite gruplarında farklı insanlarla bir araya gelmek ruhsal olarak bireyde bir iyileşme sağlayacaktır. Toplumla iletişime geçmek bireyin yaşadığı travmadan daha hızlı uzaklaşmasına katkı sağlayacaktır. Bireyi mevcut sosyal kaynaklarla buluşturmanın yanı sıra devamlılığı sağlanabilir yeni sosyal alanlar oluşturmakta önemlidir.

g) Bilgilendirme: yaşanan afet veya kazalardan sonra birey yaşanan olayları algılamakta güçlük çekebilir. Bu bağlamda bireyin mevcut konuyla ilgili bilgilendirilmesi yaşadığı endişe ve korkunun azalmasında önemlidir. Yaşanılan olayla ilgili bilgi verildikten sonra bununla nasıl baş edebileceği, basit çözümler hakkında bilgilendirilmelidir. Özgüveni yerine gelen birey bundan sonrada yaşayacağı olumsuzluklarla daha rahat başa çıkabilecektir. Ayrıca yaşanan bu olumsuz olaylar sonrasında insanlarda uyku bozuklukları, yeme bozuklukları, öfke kontrolünde sorunlar ortaya çıkabilir. PİY uygulayıcısı bu tarz problemleri kontrol altına almayı sağlayacak eğitimler verebilirler.

h) İşbirlikçi Kurumlarla Bağlantı Kurma: Bu son aşamada hem bireyin yardım alabileceği kurumlarla nasıl bağ kuracağını belirlediği, hem de Psikolojik İlk Yardım uygulayıcısının görevinin sonuna gelmesi nedeniyle kendi bağlı bulunduğu birimlerle

bilgi paylaştığı aşamadır. Ayrıca PİY uygulama süreci tamamlandığında da bireyin profesyonel yardıma ihtiyacı varsa gerekli sağlık kuruluşlarına yönlendirildiği evredir. Sağlık kuruluşlarına yönlendirilen bireyler ile ilgili tüm görüşmeyi kapsayan detaylı bir raporda uzmana gönderilmelidir. Bu sayede hem uzmanın ilk süreci hızlıca geçmesi sağlanır hem de bireyin olayları tekrar yaşayarak duygusal anlamda tekrar bir travma yaşamasını engeller. Ayrıca 18 yaş altı bireylerin her hangi bir kuruma yönlendirilmeleri aşamasında ailenin bilgisi ve izni gerekmektedir.

7. AFETLERDE GÖNÜLLÜLÜK ve SOSYAL HİZMET

“Gönüllü, içinde bulunduğu toplulukta herhangi bir karşılık ya da çıkar beklemezsizin bir işi yapmayı kendiliğinden üstlenen kişidir” (Wikipedia,2019). Veya “herhangi bir maddi kazanç beklentisi olmadan, herhangi biri tarafından zorlanmadan ve yetkilendirilmeden, bireyin kendisi için değerli olan herhangi bir olaya, duruma ve sürece destek olması ve yardım etmesi” olarak tanımlanabilir (Ardahan,2016). “Gönüllülük, geleneksel yardımlaşma, sosyal hizmetlerin ulaştırılması ve farklı sivil katılım yolları gibi çok çeşitli aktiviteleri işaret eder. Gönüllülük özgür irade ile toplumun genelinin iyiliği için yapılan ve maddi menfaatin asıl harekete geçirici faktör olmadığı bir faaliyettir. En önemlisi, gönüllülük vatandaş olmanın bir ifadesi ve içinde bulunduğumuz insani ilişkilerin ayrılmaz bir parçasıdır: dayanışma, bağlılık ve katılım gibi fikirlerden esinlenen gönüllülük hem toplumların hem de bireylerin refahına katkı sağlar. Türkiye’de gönüllülüğün gelişimi, genel anlamıyla sivil toplum ve vatandaş katılımınının 1980’li yıllardan beri yaşadığı dönüşümün bir parçası olarak değerlendirilmelidir. 1980 yılındaki askeri darbenin sonucu olarak, neredeyse tüm sivil toplum kuruluşları yasaklanmış, pek çok sivil toplum kuruluşu ise tamamen kapatılmıştır. 1990’lı yıllarda sivil toplum yeni bir ivme ve yarattığı etki bakımından yeni bir önem kazanmıştır” (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri,2013).

Gönüllülerin afetlerdeki rolü, sosyal hizmetlerde önemli bir konu olmuştur. Sosyal hizmet uzmanları afet gönüllüleri arasında öne çıkmakta ve eğitimli afet gönüllülerini oluşturmaktadır. Afetlerle ilgili yapılan çalışmalarda sivil toplum kuruluşlarında(STK) bulunan gönüllülerin eğitimli gönüllü personelin önemli bir kısmını oluşturduğu gözlenmiştir.

Gönüllüler genellikle afet sosyal hizmetinde birden fazla rol üstlenirler. Önemli rollerden biride, sosyal hizmet güçlü temelli bir bakış açısı kullanarak psikolojik bilgi

alışverişini kolaylaştırmaktır. Sosyal çalışmacılar (S.Ç.) grup ortamlarında güçlü psikoterapötik becerilere sahip olsalar da, gönüllüler, sosyal çalışmacıyla afetzedeler arasındaki sosyal mesafeyi azaltırken grup süreçlerini kolaylaştırmaya yardımcı olabilirler.

Gönüllülerin ve gönüllülüğün afetteki bir diğer önemli rolü, kâr amacı gütmeyen ve gönüllü sektörleri ve kuruluşları bir araya getirmesi, bütünleştirmesinden kaynaklanmaktadır. Gönüllüler, gönüllü ve kar amacı gütmeyen kuruluşlardaki çoklu ilişkileri sayesinde afet sosyal hizmet sisteminin koordinasyonunda önemli bir rol oynayabilir. Gönüllülerin eğitimi yalnızca profesyonel ekiplerin kapasitesini artırmakla kalmaz, aynı zamanda bireylerin kendilerini geliştirmesinde yani değerli insan sermayesinin gelişmesinde de önemli bir rol oynar. Özellikle afet bölgesindeki gönüllü kuruluşlar ve gönüllüler sosyal çalışmacının afetzedelere ulaşmasında ve iletişim kurmasında kolaylık sağlar. Birçok afettede dışarıdan gelen ve güven duymadığı sosyal çalışmacıyla iletişime geçmekten çekinir. Burada bölge halkından oluşan gönüllüler köprü görevi görürler. Gönüllülük ülkemizde 1999 Marmara depreminden sonra hareketlenmiştir. Fakat gelişimini sürdürmekte ve merkezi veya yerel yönetimlerde yer bulmakta güçlük çekmektedir. Afet bölgesinde gönüllülere en çok ihtiyacı olan yerel yönetimler bu konudaki en düşük gönüllü kaynaklara sahiptirler.

Gönüllü olmak birçok kişisel ve sosyal etkenin olduğu ve gönüllülüğü şekillendirdiği etkenin birleşimidir.

Wymer ve arkadaşları (1996) gönüllü olmayı ve gönüllülüğü sürdürmeyi etkileyen dört evre olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunlar;

- a) “Benlik, liyakat, yaklaşım ve davranışların etkilediği “kişisel faktörler”,”
- b) “Aile ve arkadaş çevresinin yapısı, etkileşilen/ait olunan toplumun öncelikleri, bireyin geçmiş deneyimleri, bireyin mevcut ilişkileri ve gelecekte olmayı istediği sosyal ağların belirlediği ve etkilediği “sosyal faktörler”,”
- c) Kişinin kullanabileceği yeteneği var mı veya yeni beceri ve yeteneklerin oluşması gibi “yararlı olabilme gücü”,
- d) Bireyin gönüllüğe başlamak ve gönüllülüğü sürdürmek için gerekli olan para, vakit, erişebilirlik gibi etkenlerin veya maddi ve ruhsal engellerin aşılmasını sağlayacak desteklerle “engellerin kaldırılacağına/yok edileceğine olan inancının” olmasıdır.

Clary ve arkadaşları (1998) bireyin gönüllü olması ve sürdürmesinde etkili olan parametreleri altı boyutta ele almıştır. Bunlar; a) “değerler”, b) “bireyin sahip olduğu yetenek ve becerileri kullanabileceği, geliştirebileceği ve/veya yeni beceriler öğrenebileceği” “gelişim ve öğrenme imkânları”, c) kişinin diğer gönüllülerle ve insanlarla yaratacağı “sosyalleşme fırsatı”, d) kişinin sosyal ve iş hayatlarını etkileyebilecek “sosyal ve profesyonel kariyer beklentisi”, e) bireyin bencil bir tutumla herhangi bir konuda kendi üstüne düşen vazifeyi yerine getirdiğine dair inancın oluşması için “bireyin koruma ve sahip çıkma güdüsünü kullanması”, f) kişinin herhangi bir olay karşısında onaylayıcı veya zıtlık içeren durumda “durulan tarafı güçlendirme” imkânı veriyor olmasıdır (Ardahan,2016).

Genel bir anlatımla, gönüllülüğün, “kişinin insani ve sosyal sermayesini genişlettiği, onları daha olgun, özerk, sosyal ve donanımlı bireylere dönüştürdüğü, ileriki yaşamlarında onları daha hareketli ve emek piyasasında daha şanslı kıldığı” ileri sürülmektedir (Çakı,2014).

“Ampirik araştırmalar, güven, sivil katılım ve güçlü ağlara sahip, büyük ölçüde gönüllülük temelli toplumların afet sonrası normal hayata dönme şanslarının parçalanmış ve izole olmuş topluluklara kıyasla daha yüksek olduğunu gösteriyor” (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011).

“Afete müdahale etmek sadece hayat kurtarmaktan ibaret değildir, aynı zamanda sağlık risklerini azaltmayı, kamu güvenliğini sağlamayı ve afetten etkilenen insanların geçimlerini sağlamayı da içerir. Yerel seviyedeki insanlar acil ihtiyaçları saptamak için en elverişli konumdadırlar, ayrıca geleceğe yönelik yerel kararların alınmasına yardım edebilirler” (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011).

“Ülkemizde gönüllülük gelişimini tamamlamamıştır. Rose ve Ozcan (2007) da Avrupa Birliği ülkelerinde nüfusun ortalama % 45’inin en az bir gönüllü kuruluşa üyeliği bulunurken, Türkiye’de sadece % 9’luk bir nüfusun herhangi bir gönüllü kuruluşa üye olduğunu vurgular” (Çakı, 2014).

8.TARTIŞMA

Bu çalışmada afetlerde sosyal hizmet uygulamaları ve afetlere yaklaşım incelenmiştir. Bilimsel olarak yapılan çalışmalar sonucunda yaşanabilecek afetlere yönelik tüm hazırlıklar tamamlanmıştır. Ancak uygulama aşamasında bilimsel veriler ışığında hazırlanan yönetmelikler, kurallar ve uygulamalar afet sonrası fiziksel olarak

uygulanmakta zorluk çekildiği gözlemlenir. Örneğin sivil toplum kuruluşuna mensup bir gönüllünün afet alanında yaptığı çalışmalar gözlemlendiğinde halkın yerel yönetimlere veya kamu mensubu kurtarma ekiplerine tavrıyla gönüllü ekiplere olan yaklaşımları farklılık göstermektedir. Yazılı olmayan kaynakların başında gelen tecrübeler afet sonrası bireyin yaşadığı stres bozukluğunun direk sorumlusu olarak anaerki görmesi ve kamu mensubu kurtarmacılara karşı direnç göstermesini örnek verebiliriz.

Çalışma içerisinde değindiğimiz afet sonrası müdahalede aşamasında bölge halkından olan gönüllülerin afetzedelerle kurdukları ilişkinin daha başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Halk kendinden gördüğu bu yerel gönüllülerle daha rahat ve güven duygusu içerisinde iletişim kurmakta kolaylık yaşar. Afetlerden sonra Sosyal Çalışmacılara büyük sorumluluklar düşer. Fakat ülkemizde afetler konusunda tecrübeli sosyal çalışması sayısı oldukça azdır. Neler yapılmalı? Öncelikli olarak bilimsel veriler ışığında afetlere karşı hazırlıkların eksiksiz olarak tamamlanmalı, herkes üzerine düşen sorumlulukları eksiksiz yerine getirmelidir.

Devlet afet yönetimi alanında yasal olguları tamamlamalı ve uygulanabilir veya sürdürülebilirliğini kontrol etmelidir. Devletten sonra yerel yönetimlerin sınırları içerisinde bulunan yapı stokunun denetlenmesi, iyileştirilmesi için hazırlıklarını tamamlayıp kontrollerini tamamlamalıdır. Sonrasında sırasıyla üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve işletmeler sorumluluklarını yerine getirmelidir. Fakat burada en önemli görev bireylere düşer. Bireyler asıl denetleyicilerdir. Yasal haklarını bilerek kontrollerini yapmalı, yanı sıra birey olarak üzerine düşen en önemli görevi yerine getirmelidir. Bilinçlenmek. Afete hazırlık aşamasında neler yapması gerektiğini öğrenmeli, afet sonrası neler yapması gerektiğini veya topluma ne gibi faydalar sağlayacağını öğrenmelidir.

Örneğin psikolojik ilk yardım uygulamalarında sadece uzmanlar tarafından yürütülen çalışmalar olmadığı, birey olarak da bu eğitimleri alarak topluma fayda sağlayabileceğinin bilincinde olmalıdır. Özellikle afetlerden sonra sosyal çalışmacılara büyük sorumluluklar düşer. Çalışma boyunca bu vurgunun üzerinde yoğunlaşmıştır.

9.SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemiz mevcut konumu nedeniyle sıklıkla karşılaştığı afetlerle mücadele becerisini geliştirmelidir. Doğal afetler aniden meydana gelir ve çok sayıda insanın zarar görmesine neden olur. Oluşan bu durum ülke ekonomisine ciddi zararlar verir. 1999 Marmara depremine kadar yoğunlukla uygulanan afet sonrası yardımlara yönelik politika, Marmara depreminden sonra afetten önce gerekli tedbirlerin alınması ve zarar azaltma tedbirlerinin alınmasını öngörür.

Fakat 2011 Van depremine kadar bu çalışmalar gerekli hızda ilerleyememiştir. Afet yönetimi alanında yapılacak çalışmaların çoğalması gerekir. Ne yazık ki mevcut teknolojilerle afetleri önceden bilmek mümkün değil. Bu nedenle ötelemeden bir an önce harekete geçilmeli önleyici ve zarar azaltma çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Toplumun afete hazır olması için sürdürülebilir afet politikaları kapsamında hazırlık eğitimleri verilmeli ve toplumun her kesimine ulaşması sağlanmalıdır. Özellikle bilinçli ve afete hazır bir toplum yaratmak adına çocuklara yönelik eğitimler verilmelidir. Yetişkin eğitimlerinin yanı sıra çocuklara verilecek eğitimler gelecekte afete hazır, bilinçli ve eğitilmiş bir nesil hazırlanmış olacaktır. Yetişkinlerde öncelikli olarak kadınların hedeflenmesi gerekir. Toplumda önemli bir role sahip olan kadın, bilinçli bir neslin yetişmesinde önemli bir rol oynar.

Gerekli tedbirler ve geliştirilen yöntemlerle ülkede afetlerin açacağı ekonomik zararlar en aza indirgenebilir. Önleyici tedbirler ve risk yönetimi politikasının önemi son dönemde daha da fark edilmiş ve afet sonrası yardımların önüne geçmeye başlamıştır. Afet öncesi alınacak koruyucu ve önleyici tedbirler 1979-1983 yıllarını içine alan beş yıllık kalkınma programının içinde ilk kez yer almıştır. Fakat 1999 Marmara depremine kadar uygulamaya konulduğunu söylemek doğru olmaz. Yaşanan büyük ekonomik kayıplar ve çok sayıda insanın hayatını kaybetmesi afet çalışmalarında özellikle zarar azaltma çalışmalarında bir tetikleyici olmuştur.

Marmara depreminden sonra yapılan çalışmalar neticesinde 2009 yılında 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görevleri hakkında kanun ile afetlerle ilgili tüm kurumlar tek bir platformda toplanmıştır. Böylece sadece sonrası değil, öncesi ve sırasını da kapsayan bütünlüklü afet yönetimi uygulamaya koyulmuştur.

Afetlerden sonra yapılan öncelikli yardımlar arama-kurtarma ve acil medikal yardımlardır. Devletin kendi bünyesinde oluşturduğu kurtarma ve acil sağlık ekipleri olası bir afette ne yazık ki yetersiz kalacaktır. Yapılan çalışmalarda görülen afet sonrası

ölümlerin çoğu ilk 72 saat içinde olur. Afetin meydana geleceği bölgenin konumu, nüfus yoğunluğu gibi etkenler nedeniyle profesyonel ekipler yetersiz kalmaktadır. Burada devreye giren olgu gönüllülüktür. 99 depreminden sonra yapılan çalışmalarda profesyonel kurtarma ekipler afetzedelere ulaşana kadar, aile bireyleri, komşular veya aynı mahallede yaşayan insanlar birbirlerini kurtarmıştır.

Bu gözlemler neticesinde 2000 yılında İsviçre destekli Mahalle Afet Gönüllüleri Vakfı kurulmuştur. Bu oluşumun amacı mahalle afet gönüllüleri(MAG) oluşturarak profesyonel ekipler gelene kadar ilk 72 saat içinde müdahale kabiliyeti olan yerel halktan oluşan bir hafif arama-kurtarma ekibi oluşturmaktır. Yapılan çalışmalar sonucunda 100 aşkın mahalleden yaklaşık 4500 gönüllüye eğitimler ve donanım verilmiştir.

Afet sonrası yapılan yardımlardan biride barınma yardımudur. Geçici barınma alanları ve kalıcı afet konutları olarak iki aşamadan oluşur. Geçici barınma yardımları sırasında verilen çadırlar ve konteynırla sosyal hizmet açısından değerlendirildiğinde uzun süreli kullanımlarda aile yaşamı için elverişli bir ortam yaratmamaktadır. Tek göz odadan oluşan çadır ve konteynırlar afet sonrası travma yaşayan bireylerin iyileşme sürecinde gerilemeye neden olabilir. Kalıcı konutların yapımı en kısa 12 ay gibi bir zamana yansıdığı için geçici barınma alanlarının en az iki odadan oluşan ve kişilerin mahremiyetlerini sağlayabilecekleri şekilde tasarlanmış olması gerekir. Kalıcı konutların inşa sürecinde dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biride konutların yapılacağı bölgenin konumu olmalıdır. Marmara ve Van depreminden sonra gözlenen afetzedelerin kalıcı konutlara yerleşmek istememesi ve birçok konutun ihtiyaç sahiplerine ulaşamamasıdır. Yapılan konutların şehirden uzak olması ve bireylerin eski ekonomik ve sosyal faaliyetlerini gerçekleştiremeyecekleri düşüncesiyle konutlara yerleşmek istemezler. Bu nedenle konutların yapım süresi kadar nerede yapıldıkları da önemlidir. Kalıcı konutların yapımı aynı zamanda afete meyilli alanlardaki konutlarında yenilenmesine ve afete dayanıklı konutlara dönüşümünde önemli bir rol oynamaktadır.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de afetlerin yarattığı ekonomik zarar büyüktür. Özellikle afet sonrası yapılan yardımlar bu maliyeti artırır. Marmara depremine kadar devlet afetzedelere her türlü yardımı yapmıştır. Ancak yardım maliyetlerin oluşturduğu yük sonrası 2000 yılında Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. DASK deprem ve depremden kaynaklanan ikincil afetler (yangın vb.) sonrası zarar gören konut sahiplerine maddi destek sağlamaktadır. Ancak devletin kalıcı konut yardımları

DASK'tan sonrada devam etmiş, sonrasında yeni bir düzenlemeyle konut yardımı alabilmek için DASK zorunluluğu getirilmiştir.

Sonuç olarak; afetlere yönelik geliştirilecek politikalar ve kurumlar arası koordinasyon afet yönetiminde önemli bir rol oynar. Burada sorumluluk sadece devlete ait değildir. Devlet gerekli yasal düzenlemeleri yapar ve afet sonrası kişilerin yaşamlarının iyileştirilmesinde rol oynar. Ancak bireylere büyük görev düşer. Afete hazır bir toplum, afetin getirdiği maddi ve manevi zararların üstesinden gelmekte yardımcı olacaktır. Sosyal Çalışmacılara düşen sorumluluk da büyüktür. Toplumun bilgilendirilmesi ve diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak afet öncesi toplumun bilinçlenmesinde, afet sonrasında ise afetzedelerin doğru ve gerekli yardımı almalarında katkı sağlamalıdır. Sosyal hizmet toplumun iyileşmesi sürecinde önemli bir rodedir.

Diğer disiplinler gibi genel bir bakış açısından ziyade her bireye ulaşan ve aynı zamanda toplumun genel yapısına da katkısı olan bu meslek afet yönetiminin gelişmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Doğrusu, insanla ilgili her şey sosyal hizmetin alanına girer. Özellikle Ağustos 1999'daki gibi büyük depremler vb. afetler sonrasında, birey-aile ve toplum gündelik yaşamının yeniden inşası, kayıpların metabolize edilmesi, yas süreçleri ile yaşamın tekrar normale döndürülmesinde sosyal hizmet disiplin ve mesleğinin uygulayıcıları olan profesyonel yardım görevlileri olan sosyal çalışmacıların, çok önemli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Çünkü “sosyal çalışmacılar, sadece toplumu ve insanı değil, bir bütün olarak yeryüzündeki yaşamı, anlamaya, açıklamaya ve anlamlı hale getirmeye ve bu yollarla yaşam-oyun gerçekliğini varlık için cazip kılmaya çalışan, yaşamı kolaylaştırmaya çabalayan insanlardır” (Yolcuoğlu, 2014).

KAYNAKLAR

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Deprem Dairesi Başkanlığı, <https://deprem.afad.gov.tr/genelistatistikler> (Erişim Tarihi: Eylül 2019)

Akyel R. “*Afet Yönetimi Sistemi: Türk Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Tespit ve Çözümüne İlişkin Bir Araştırma*” Doktora Tezi, 2007.

Altun F. “*Afetlere Yönelik Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler*” Yüksek Lisans Tezi, 2014

Apan A. “*AB’de ve Ülkemizde Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler*” İdarecinin Sesi - Eylül - Ekim 2007

Ardahan F. “*Ciddi Boş Zaman Faaliyeti Olarak Gönüllülük: AKUT Örneği*”, Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, 2016

Aytuğ K. ve Kırdı K. “*Kamu Politikası ve Gönüllülük: Karar Ağacı Modeli İle Türkiye’de Afet Yönetiminde Gönüllülük Analizi*”. Sosyal Bilimler Metinleri, 2016 Aralık ICOMEP Özel Sayısı

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı,

<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/mdg/volunteerism-in-turkey---a-snapshot.html> (Erişim Tarihi: Eylül, 2019)

Çakal N. “*Beklenen İstanbul Depremi ve Afet Önelem\Azaltma Çalışması Kapsamında Yapılan Uygulamaların Bağcılar Ölçeğinde Değerlendirilmesi*” Yüksek Lisans Tezi, 2013

Çakı F. ve Şentuna B. “*Türk Gençlerinde Dini ve İnfomal Gönüllülük: Bir Ölçek Çalışması*” Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5: Sayı 10-11 2017

Çakı F., “*Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alan: Gönüllülük Araştırmaları*” Sosyoloji Dergisi, 2014/2, 3. Dizi, 29. Sayı.

Demircioğlu M. Ve Ark., “Psikolojik İlk Yardım: Amaçları, Uygulanışı, Hassas Gruplar ve Uyulması Gereken Etik Kurallar” Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi,11(3):351-362, 2019

Demirhan N., “Türkiye’de 112 İlk ve Acil Yardım Hizmetleri ve Afetlerdeki Rolü” Nobel Tıp Kitapevi, 2003.

Domac S. “Avrupa Birliği Üyelerinin Benimsediği Sosyal Hizmetler Anlayışı”, www.sosyalhizmetuzmani.org.tr

Erdem E. “Türkiye’de Gönüllülük, Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi”, Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi,Çeviri; Eda Erdem,2013. Tasarımhane Yayınları.

Ergünay O. “Afet Yönetiminde İşbirliği ve Koordinasyonun Önemi, (der. Miktağ Kadioğlu ve Emin Özdamar), Afet Yönetiminin Temel İlkeleri, (içinde) JICA Türkiye Ofisi, Yayın No: 1, Ankara, 2006, s. 9.)

Erkal T. ve Değerliyurt M. “Türkiye’de Afet Yönetimi”Doğu Coğrafya Dergisi 2009

Erkan E.A., “Afet Yönetiminde Risk Azaltma ve Türkiye’de Yaşanan Sorunlar,” DPT-Uzmanlık Tezleri,Ankara, 2010.

Erkan M.A. ve Diğerleri, “2018 Yılı Meteorolojik Afetler Değerlendirme Raporu”, 2019.Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları.

Güllüoğlu M.,”Afet Yönetim Sistemlerinde Sosyal Hizmet” SD (Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü) Dergisi, Eylül, Ekim, Kasım 2019 tarihli 52. Sayı

Güvenli Yaşam, İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi, <http://www.guvenliyasam.org/> (Erişim Tarihi: Mayıs,2019)

Hançer Z.Y. “Sürdürülebilir Afet Yönetimi ve Kadın” Doktora Tezi, 2009

İbiş E. “ Afetlerde Medikal Kurtarma ve Sosyal Hizmet İlişkisi” Yüksek Lisans Tezi, 2014.

İnal E. ve Diğerleri “*Temel Afet Bilinç ve Hazırlık Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma*” Türkiye Acil Tıp Dergisi - *Tr J Emerg Med* 2012

Kadıoğlu M. “*Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek,*” T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, İstanbul, 2011.

Kadıoğlu M. ve Özdamar E. “*Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri; Sel, Heyelan ve Çığ için Risk Yönetimi*” s. 251-276, JICA Türkiye Ofisi Yayınları No: 2 s.10

Kadıoğlu M. VE Özdamar E. “*Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri; Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*”; s. 1-34, JICA Türkiye Ofisi Yayınları No: 2.

Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü, <http://www.koeri.boun.edu>. (Erişim Tarihi: Kasım 2019)

Kaya M. “*Türk Kamu Yönetiminde Gönüllülük ve Afet Yönetimi*” 2013 yl tezi

Kemaloğlu M. “*Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihi ve Yasal Gelişimi*” Akademik Bakış Dergisi Sayı:52 Kasım-Aralık, 2015.

Knox K.S , Roberts A.R., “*Krizde müdahale modeli. (The crisis intervention model. Coady N. and Lehman P.(Ed) Theoretical perspectives for direkt social,)*” 2008

Kuşaksızoğlu A. “*(Marmara Depremi Üzerinden) Bir Olağanüstü Hal Olarak Afetin Biyosiyaset ve Toplum Psikolojisi Ekseninde Okunması*” Yüksek Lisans Tezi, 2011

Laçiner V. ve Yavuz Ö. “*Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Afetler Karşısındaki Durumu*” Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 27, Sayı:4, 2013

Leblebici Ö. “*Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru*” Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Yıl 7, Sayı 2, Aralık 2014

Mevzuat Bilgi Sistemi <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20111377.pdf> (Erişim Tarihi: Şubat 2019)

Özçelik C., “*Afet Yönetimin İlk Dersi Tedbir Almak*”, (Pazar Eki), Zaman, 02.09.2012,

Özşahin E. ve Kaymaz Ç.K. “Afet Kültürünün Değerlendirilmesine Bir Örnek: Antakya Şehri” 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı 25-27 Eylül 2013 – MKÜ – HATAY

Resmi Gazete, 2019 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18204.pdf> (Erişim Tarihi: Mayıs 2019)

Seyyar A. ve Yumurtacı A. “ Afet Odaklı Acil Manevi Sosyal Hizmet Uygulamaları Bağlamında Türkiye’ye Yönelik Bir Model Önerisi” Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi,2016 Cilt:5, Sayı:3.

Şahin C.ve Sipahioğlu Ş. “Doğal Afetler ve Türkiye” 2002 Gündüz Eğitim ve Yayıncılık

Şahin F., “Sosyal Hizmette Güçler Perspektifi ve Çözüm Odaklı Mülakat” Aile ve Toplum Yılı: 4 Cilt: 1 Sayı: 4 Eylül-Aralık 2001.

Şengün H., “Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrası Yaşanan Sorunlar”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2007, Ankara,

T.C. İç İşleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, <http://www.isgsp.info/Dokuman/1.5.3152.pdf> (Erişim Tarihi: Ocak 2019)

Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Meteorolojik Afetler 2018 Yılı Değerlendirmesi, <https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/kitaplar/2018MeteorolojikAfetlerDeğerlendirmesi.pdf> (Erişim Tarihi: Mart 2019)

Teater B. “Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemlerinin Uygulanmasına Giriş (Social Work Theories)”, S.229, Nika Yayınevi

Tuncay T. “Afetlerde Sosyal Hizmet: 1999 Yılı Marmara ve Bolu-Düzce Depremleri Sonrasında Gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Uygulamaları” Ankara,2004

Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: Mart 2019)

Türk Tabipler Birliği, Van Depremi İkinci Ay Değerlendirme Raporu, (Aralık,2011) <http://www.ttb.org.tr/kutuphane/2ayrpr.pdf> (Erişim Tarihi: Mart 2019)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ,https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf (Erişim Tarihi: Mayıs 2019)

Türkiye Sigortalar Birliği, <https://www.tsb.org.tr/zorunlu-deprem-sigortasina-dair-kanun-hukmunde-kararname.aspx?pageID=425> (Erişim Tarihi: Eylül 2019)

Vikipedi, www.tr.wikipedia.org (Erişim Tarihi: Şubat 2019)

Yaman M.Ö.” *Türkiye Sosyal Hizmet Birikiminde Doğal Afetler*”, Açılım Kitap,2015.

Yaman Ö.M ve Akyurt M.A., “*Sosyal Hizmete Kültürel Yaklaşım: 2011 Van Depremi Örneği*” Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 26. Sayı, 2013/1, 105-144

Yaman Ö.M ve Akyurt M.A.,”*Sosyal Hizmete Kültürel Yaklaşım: 2011 Van Depremi Örneği*” Sosyoloji Dergisi, 2013/1, 3. Dizi, 26. Sayı.

Yanay U. ve Benjamin S., “*Afetlerde Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rolü,Kudüs Deneyimi*” Uluslararası Sosyal Çalışma Dergisi, Sage Yayınları.

Yavuz Ö. “*Afetler Sonrası Yapılan Yardımlar ve Sosyal Hizmetler*” Yüksek lisans Tezi,2013

Yılmaz A, “*Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi*”, Pegem Yayıncılık,2003.

Yolcuoğlu G.İ. “*Sosyal Hizmet/Sosyal Çalışma Bilim ve Mesleğe Giriş*”, Nar Yayınevi,2014.

Zakour Michael J. “*Sosyal Hizmet ve Felaketler*”, ,Ph.D,s.9(Access to disaster services: Social work interventions for vulnerable populations)

EKLER

EK.1 Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Nihal GÜLELÇİN

Doğum Yeri ve Tarihi: Malatya / 12.07.1983

Yabancı Dili: İngilizce

İletişim (Telefon/e-posta) : 0535 476 98 01 / nihal.gulelcin@istanbul.edu.tr

Eğitim Durumu(Kurum ve Yıl)

Lise: Rüştü Uzel Meslek Lisesi /2002

Lisans:

Celal Bayar Üniv./ 2007

Anadolu Üniv./ 2015

Yüksek Lisans: Üsküdar Üniv./2020

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl: İstanbul Üniversitesi / 9